

safejournalists.net

CRNA GORA Indikatori nivoa medijskih sloboda i Indeks bezbjednosti novinara 2023.

**Autorka
Marijana Camović-Veličković**

SADRŽAJ

O projektu

Razvoj indikatora

Metodološka napomena

Kvalitativni indikatori nivoa medijske slobode i bezbjednosti novinara

Indeks bezbjednosti novinara

Spisak skraćenica

I Uvod

II Sloboda medija i bezbjednost novinara u CRNOJ GORI – Indikatori

A. Zakonske garancije za slobodu medija i njihovo sprovođenje u praksi

A.1 Osnovne garancije slobode medija i novinara i njihova primjena u praksi

A.2 Nezavisnost i efikasnost regulatornog tijela

A.3 Nezavisnost i samostalnost javnih medija

A.4 Finansijska podrška kvalitetnom novinarstvu i medijskim sadržajima od javnog interesa

A.5 Državno oglašavanje u privatnom medijskom sektoru

A.6 Zakonske odredbe koje se odnose na klevetu i njihovu primjenu ne stvaraju odvratajući efekat na novinare i medije

A.7 Ostali zakoni se sprovode objektivno i omogućavaju novinarima i drugim medijskim akterima da rade slobodno i bezbjedno

A.8 Povjerljivost novinarskih izvora je garantovana zakonodavstvom i poštuju je nadležna tijela

A.9 Novinari su slobodni da se bave svojom profesijom i da osnivaju, pridružuju se i učestvuju u radu svojih udruženja

A.10 Pravo na pristup zvaničnim dokumentima i informacijama

B. Položaj novinara/ki u redakciji

B.1 Radna mjesta novinara su stabilna i oni su zaštićeni na radnom mjestu

B.2 Uređivačka nezavisnost u privatnim medijima

B.3 Uređivačka nezavisnost u javnim servisima

B.4 Uređivačka nezavisnost u neprofitnom medijskom sektoru

B.5 Sloboda novinara u procesu proizvodnje vijesti

B.6 Položaj novinarki na radnom mjestu

2 C. Bezbjednost novinara/ki 25

2 C.1 Novinari i medijski akteri imaju pristup hitnim i efikasnim zaštitnim mjerama 25

3 C.2 Novinari i drugi medijski akteri (čiji su životi ili fizički integritet u stvarnom i neposrednom riziku) imaju pristup posebnim zaštitnim ili bezbjednosnim mehanizmima 26

6 C.3 Novinarke imaju pristup pravnim mjerama i mehanizmima podrške kada su suočene sa rodno zasnovanim prijetnjama, uznemiravanjem i nasiljem 27

9 C.4 Uspostavljena je praksa redovnog javnog osuđivanja prijetnji i napada na novinare i medije 28

9 C.5 Policijske vlasti su senzibilni prema pitanjima zaštite novinara 28

C.6 Specijalizovane jedinice/službenici su obučeni za istraživanje napada i nasilja nad novinarima 29

C.7 Istrage ozbiljnih fizičkih napada na novinare i druge medijske aktere sprovode se efikasno (nezavisno, temeljno i blagovremeno) 29

C.8 Novinari i drugi medijski akteri su efikasno zaštićeni od različitih oblika onlajn uznemiravanja 30

C.9 Istrage svih vrsta napada i nasilja nad novinarima i drugim medijskim akterima se sprovode transparentno 31

C.10 Uspostavljeni su kvalitetni sistemi prikupljanja statističkih podataka od strane državnih organa kako bi se zaustavila nekažnjivost 31

C.11 Nefizičke prijetnje i uznemiravanja 31

C.12 Prijetnje po živote i fizičku bezbjednost novinara 32

C.13 Stvarni napadi 33

C.14 Prijetnje i napadi na medije i novinarska udruženja 33

III Zaključci i preporuke 35

IV Indeks bezbjednosti novinara u Crnoj Gori – 2023 39

O projektu

RAZVOJ INDIKATORA

Novinarska udruženja zemalja Zapadnog Balkana, uz podršku Evropske komisije¹, uspostavila su platformu [Safejournalists.net](https://safejournalists.net) kako bi zajednički pratili medijsko zakonodavstvo i praksu u svojim zemljama i angažovali se na unapređenju pravnog i institucionalnog okruženja u kojem novinari i drugi medijski profesionalci rade. Svake godine, na osnovu pažljivo osmišljene metodologije², partneri [Safejournalists.net](https://safejournalists.net) sprovode istraživanje javnog zagovaranja koje novinarskim udruženjima pruža pouzdane i relevantne podatke zasnovane na dokazima o glavnim problemima i preprekama u primjeni standarda EU u oblasti slobode i bezbjednosti medija i novinara na Zapadnom Balkanu. Rezultati istraživanja javnog zagovaranja daju suštinu aktivnostima partnera, pružajući im nove dokaze i primjere koji unapređuju i jačaju njihove pozicije zastupanja.

Prvi kvalitativni istraživački alat – *Indikatori nivoa medijskih sloboda i bezbjednosti novinara*, prvi put je razvijen 2016. godine i postepeno se usavršavao tokom godina. Sastoji se od tri grupe indikatora: (A) Pravna zaštita, (B) Položaj novinara u redakciji i (C) Bezbjednost novinara. Na osnovu ovog alata za praćenje objavljeno je ukupno sedam procjena, posljednja za 2022. godinu.

Alat za kvantitativno istraživanje – *Indeks bezbjednosti novinara*, razvijen je 2020. godine i testiran 2021. godine. Dizajniran je da „mjeri“ promjene u okruženju koje imaju direktan ili indirektan uticaj

1 Evropska komisija je u decembru 2022. godine odobrila novi trogodišnji ciklus projekta [Safejournalists.net](https://safejournalists.net), koji je nastavak prethodne dvije faze: projekat Regionalna platforma Zapadnog Balkana za zagovaranje slobode medija i bezbjednosti novinara (01.2016-12.2018) i [Safejournalist.net](https://safejournalist.net) (02.2020-03.2023). Osnovni cilj projekta je osnaživanje i jačanje uloge nacionalnih novinarskih udruženja, članova Platforme [Safejournalists.net](https://safejournalists.net), da postanu efikasni i odgovorni nezavisni akteri u zagovaranju i kreiranju relevantnih medijskih politika u svojim zemljama: Nezavisno udruženje novinara Srbija (NUNS), Udruženje BH novinara (BHJ), Hrvatsko novinarsko društvo (CJA), Udruženje novinara Kosova (AJK), Udruženje novinara Makedonije (AJM) i Sindikat medija Crne Gore (TUMM). Projekat se finansira u okviru Programa EU za civilno društvo i medije u korist Zapadnog Balkana i Turske za 2021-2023 (IPA III).

2 Istraživanje javnog zagovaranja su osmislili i koordinirali Snežana Trpevska i Igor Micevski, istraživači Instituta za istraživanje društvenog razvoja RESIS, iz Sjeverne Makedonije (www.resis.mk).

na to koliko se bezbjedno novinari i drugi medijski akteri osjećaju kada obavljaju svoju profesiju. Sastoji se od četiri grupe indikatora: (1) pravno i organizaciono okruženje, (2) odgovarajuća prevencija, (3) odgovarajući proces i (4) stvarna bezbjednost. Na osnovu ovog alata realizovana su ukupno tri istraživačka ciklusa: 2020. (pilot godina), 2021. i 2022. godine.

Počevši od 2023. godine, [Safejournalists.net](https://safejournalists.net) će kombinovati dva (kvalitativni i kvantitativni) istraživačka alata u jedan istraživački projekat javnog zagovaranja – *Indikatori nivoa medijskih sloboda i Indeks bezbjednosti novinara*. Platforma prati situaciju u sedam zemalja: Albaniji, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Sjevernoj Makedoniji, Crnoj Gori, Kosovu³ i Srbiji.

METODOLOŠKA NAPOMENA

Cijeli proces istraživanja podijeljen je u dvije faze: u *prvoj fazi* se prikupljaju podaci za sve kvalitativne indikatore – i za slobode medija i za bezbjednost novinara, dok se u *drugoj fazi* konvertuju kvalitativni pokazatelji bezbjednosti novinara u kvantitativne i sprovodi se postupak bodovanja i izračunavanja Indeksa bezbjednosti novinara.

Za prikupljanje i analizu podataka u vezi sa svakim specifičnim kvalitativnim indikatorom primijenjen je niz različitih istraživačkih metoda:

- Pregled studija, analiza, istraživačkih izvještaja, političkih dokumenata, strategija i drugih dokumenata;
- Kvalitativna analiza pravnih dokumenata;
- Preuzimanje i analiza informacija objavljenih na internet stranicama javnih ustanova i drugih organizacija i organa;
- Pronalaženje i analiza saopštenja za javnost, objava i drugih informacija koje izdaju profesionalne organizacije;
- Sekundarni podaci koje prikupljaju novinarska udruženja;
- Dubinski intervjui sa stručnjacima, novinarima, kreatorima politika itd.;
- Fokus grupe sa novinarima i
- Ankete sa novinarima (u nekim zemljama).

Na nacionalnom nivou, istraživanje javnog zagovaranja sprovode nacionalni istraživači koji prikupljaju podatke i sastavljaju narativne izvještaje, koje zatim pregledaju lokalni medijski i pravni stručnjaci i vodeći istraživač. U Crnoj Gori, Sindikat medija Crne Gore nominovao je Marijanu Camović-Veličković za nacionalnu istraživačicu i

3 Ovaj naziv ne prejudicira status i u skladu je sa Rezolucijom 1244 Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija i mišljenjem Tribunala o Deklaraciji i nezavisnosti Kosova.

prof. dr Vuka Vukovića za medijskog stručnjaka za pregled
izvještaja, a mr Mirka Boškovića za pravnog stručnjaka.

KVALITATIVNI INDIKATORI NIVOA MEDIJSKE SLOBODE I BEZBJEDNOSTI NOVINARA

U sljedećoj tabeli dat je prikaz svih kvalitativnih indikatora nivoa medijske slobode i bezbjednosti novinara, podijeljenih u tri oblasti. Ovi kvalitativni indikatori su predstavljeni u deskriptivnom ili narativnom obliku. Dio indikatora koji se koriste u konceptualnom okviru Indeksa bezbjednosti novinara na tabeli je naglašen **crvenim slovima**.

Pregled svih kvalitativnih indikatora (Indikatori nivoa medijskih sloboda i bezbjednosti novinara)

A. Mjere pravne zaštite i njihova primjena	B. Položaj novinara u redakcijama	C. Bezbjednost novinara
A.1 Osnovne garancije slobode medija i novinara i njihova primjena u praksi	B.1 Radna mjesta novinara su stabilna i oni su zaštićeni na radnom mjestu	C.1 Novinari i medijski akteri imaju pristup hitnim i efikasnim zaštitnim mjerama
A.2 Nezavisnost i efikasnost regulatornog tijela	B.2 Uređivačka nezavisnost u privatnim medijima	C.2 Novinari i drugi medijski akteri imaju pristup posebnim zaštitnim ili bezbjednosnim mehanizmima
A.3 Nezavisnost i samostalnost medija javnog servisa	B.3 Uređivačka nezavisnost u javnim servisima	C.3 Novinarke imaju pristup pravnim mjerama i mehanizmima podrške
A.4 Finansijska podrška kvalitetnom novinarstvu i medijskim sadržajima od javnog interesa	B.4 Uređivačka nezavisnost u neprofitnom medijskom sektoru	C.4 Uspostavljena je praksa redovnog javnog osuđivanja prijetnji i napada na novinare i medije
A.5 Državno oglašavanje u privatnom medijskom sektoru	B.5 Sloboda novinara u procesu proizvodnje vijesti	C.5 Policijski organi su senzibilni prema pitanjima zaštite novinara
A.6 Zakonske odredbe koje se odnose na klevetu i njihovu primjenu ne stvaraju odvrćajući efekat na novinare i medije	B.6 Položaj novinarki na radom mjestu	C.6 Specijalizovane jedinice/ službenici su obučeni za istraživanje napada i nasilja nad novinarima
A.7 Ostali zakoni se sprovode objektivno i omogućavaju novinarima i drugim medijskim akterima da rade slobodno i bezbjedno		C.7 Istrage ozbiljnih fizičkih napada na novinare i druge medijske aktere sprovode se efikasno
A.8 Povjerljivost novinarskih izvora je zagarantovana zakonodavstvom i poštuju je nadležna tijela		C.8 Novinari i drugi medijski akteri su efikasno zaštićeni od različitih oblika onlajn uznemiravanja
A.9 Novinari su slobodni da se bave svojom profesijom i da osnivaju, pridružuju se i učestvuju u radu svojih udruženja		C.9 Istrage svih vrsta napada i nasilja nad novinarima i drugim medijskim akterima sprovode se transparentno
A.10 Pravo na pristup zvaničnim dokumentima i informacijama		C.10 Uspostavljeni su kvalitetni sistemi prikupljanja statističkih podataka od strane državnih organa kako bi se zaustavila nekažnjivost
		C.11 Nefizičke prijetnje i uznemiravanja
		C.12 Prijetnje po živote i fizičku bezbjednost novinara
		C.13 Stvarni napadi
		C.14 Prijetnje i napadi na medije i novinarska udruženja

INDEKS BEZBJEDNOSTI NOVINARA

Uzimajući u obzir standarde i preporuke koje su uspostavili Savjet Evrope i druge međunarodne organizacije, koncept „bezbjednosti novinara“⁴ je operacionalizovan razmatranjem sljedeće četiri dimenzije:

- I. **Pravni i organizacioni ambijent** – postojanje i primjena zakonskih garancija relevantnih za bezbjednost novinara.
- II. **Dužna prevencija** – postojanje i primjena niza preventivnih mjera koje direktno utiču na zaštitu i bezbjednost novinara.
- III. **Dužna procedura** – ponašanje državnih institucija i javnih funkcionera prema novinarima i efikasnost sistema krivičnog i građanskog pravosuđa u istragama prijetnji i djela nasilja nad novinarima.
- IV. **Stvarna bezbjednost** – incidenti i slučajevi raznih oblika prijetnji i nasilja nad novinarima i medijima.

U tabeli ispod prikazane su četiri dimenzije i indikatori koji čine teorijski model koncepta „bezbjednosti novinara“. Podaci za sve ove indikatore prikupljani su u prvoj fazi istraživanja, a u drugoj fazi, na osnovu prikupljenih istraživačkih dokaza, devet članova Savjetodavnog panela iz svake od zemalja⁵ procjenjivalo je situaciju i dodeljivalo bodove za svaki od 19 indikatora:

Pregled indikatora koji se odnose na Indeks bezbjednosti novinara.

I. Pravno i organizaciono okruženje	II. Prevencija	III. Proces	IV. Stvarna bezbjednost
1.1 Zakonske odredbe koje se odnose na klevetu i njihova primjena ne izazivaju efekat zastrašivanja kod novinara i medija	2.1 Novinari i medijski akteri imaju pristup neposrednim i efikasnim zaštitnim mjerama kad im se prijeti	3.1 Specijalizovane jedinice/ službenici su obučeni za istraživanje napada i nasilja nad novinarima	4.1 Nefizičke prijetnje i uznemiravanje
1.2 Povjerljivost novinarskih izvora zagarantovana je zakonom i vlasti to poštuju	2.2 Novinari i drugi medijski akteri imaju pristup posebnim mehanizmima zaštite/sigurnosti	3.2 Istrage ozbiljnih fizičkih napada na novinare i druge medijske aktere sprovode se efikasno	4.2 Prijetnje po život i fizičku bezbjednost novinara
1.3 Ostali zakoni se primjenjuju objektivno i omogućavaju novinarima i ostalim medijskim akterima da rade slobodno i sigurno	2.3 Novinarke imaju pristup pravnim mjerama i mehanizmima podrške	3.3 Novinari i drugi medijski akteri su efikasno zaštićeni od različitih oblika onlajn uznemiravanja	4.3 Stvarni napadi
1.4 Novinari su slobodni da se bave svojom profesijom i da osnivaju, da se učlanjuju i da učestvuju u radu novinarskih udruženja	2.4 Praksa redovne javne osude prijetnji i napada na novinare i medije je uspostavljena	3.4 Istrage svih tipova napada i nasilja nad novinarima i drugim medijskim akterima sprovode se transparentno	4.4 Prijetnje i napadi na medijske kuće i organizacije
1.5 Radni status novinara na radnom mjestu je stabilan i zaštićen	2.5 Policijske vlasti su osjetljive na pitanja bezbjednosti novinara	3.5 Državni organi su uspostavili kvalitetan sistem prikupljanja statističkih podataka kako bi se spriječila nekažnjivost	

4 Istraživači sa Instituta RESIS (vww.resis.mk), Snežana Trpevska, Igor Micevski i Ljubinka Popovska-Toševa razvili su [konceptualni i metodološki okvir](#) za Indeks i model za njegovo agregiranje, ponderisanje i izračunavanje.

5 Članovi Savjetodavnog panela u Crnoj Gori bili su: Radomir Kračković, Milena Bujanja-Obradović, Jovana Davidović, Jelena Martinović, Tijana Radulović, Goran Đurović, Vladan Mićunović, Željka Vučinić i Bojana Milićević.

— SPISAK SKRAĆENICA

SMCG – Sindikat medija Crne Gore

AEM – Agencija za elektronske medije

MONSTAT – Uprava za statistiku

RTCG – Nacionalni javni servis Radio Televizija Crne Gore

EK – Evropska komisija

NVO – Nevladine organizacije

ANB – Agencija za nacionalnu bezbjednost

AZLP – Agencija za zaštitu ličnih podataka
i slobodan pristup informacijama

ODT – Osnovno državno tužilaštvo

KZ – Krivični zakonik

LJE – Lokalni javni emiter

Uvod

Ustavom Crne Gore je određeno da je ona nezavisna i suverena država, republikanskog oblika vladavine i precizirano da je građanska, demokratska, ekološka i država socijalne pravde, zasnovana na vladavini prava. Ipak, duboko je podijeljena po više osnova među kojima se najviše ističe nacionalni. Najnoviji popis stanovništva, čiji su rezultati predstavljeni 2023. godine, pokazao je da Crna Gora ima 623.600 stanovnika, a u smislu nacionalne i etničke pripadnosti Crnogorci čine 41,12%, Srbi 32,9%, Bošnjaci 9,45%, Albanci 4,9%, Rusi 2,06, Muslimani 1,63%, dok njih 2,88% nije željelo da se izjasni.

Veći dio 2023. godine Vlada Crne Gore je bila u tehničkom mandatu, odžani su i parlamnetarni izbori i nova Vlada je formirana krajem oktobra 2023. godine. Sastavljena je od velikog broja partija, mnoge u ideološkom smislu ne dijele iste vrijednosti, čak su veliki broj godina bile direktno sukobljene ali participiraju u vlasti koja je stiktno podijeljena po resorima i kada su društvena preduzeća u pitanju po kvotama koje određenim partijama pripadaju u smislu zapošljavanja svojih kadrova. Van svojih resora i „kvota“ za zapošljavanje podobnih, političari vladajuće većine se ne upliću u ono što nije njihova nadležnost i na taj način opstaju u tako širokoj Vladi. Predsjednik Vlade je Milojko Spajić, mladi političar koji je veći dio života proveo u inostranstvu i u političkom životu Crne Gore se pojavio 2020. godine kao ministar finansija i socijalnog staranja u prvoj Vladi nakon pada režima koji je trajao 30 godina.

Crna Gora je zemlja kandidat za učlanjenje u Evropsku uniju i često se pominje kao prva naredna članica, ali sa datumom prijema se često licitira dok je najveći broj pregovaračkih poglavlja i dalje otvoren. Crnoj Gori se u izvještajima zamjera na sporosti istraga i procesuiranja visokih državnih i drugih zvaničnika u slučajevima koji su vezani za korupciju, kriminal, šverc narkotika i slična krivična djela.

Polarizacija medijske scene i dalje je jako izražena, a promjene na političkoj sceni i nestabilnost u samoj državi odrazili su se i na medije.

U posljednje tri godine, od promjene vlasti u Crnoj Gori, četiri televizije sa nacionalnom frekvencijom promijenile su vlasničku strukturu pa su sada u svima većinski vlasnici strane kompanije ili lica dominantno iz Srbije. Nacionalni Javni servis RTCG kao i privatna TV E jedine su televizije sa nacionalnom frekvencijom koje su u vlasništvu Crne Gore. Medijski zakoni ni tokom 2023. godine nisu promijenjeni iako je to stalno najavljivano, a tekstovi zakona su usaglašeni.

Kada je u pitanju javni servis RTCG godinu su obilježili sudski sporovi koji se tiču nezakonitog izbora generalnog direktora Borisa Raonića na to mjesto u momentu kada je bio u konfliktu interesa. Nakon što je donijeta pravosnažna sudska presuda po kojoj je on morao biti sklonjen sa te pozicije, većina članova Savjeta RTCG ga je ponovo izabrala na to mjesto što je javnost dočekala sa negodovanjem. Pokrenuti su novi sudski sporovi a te nezakonitosti su konstatovane i u Izvještaju EK.

Na malom crnogorskom tržištu i dalje posluje više od 220 medija, a vođenje statističkih podataka nije poboljšano pa se i dalje ne zna broj zaposlenih u medijima i koliko od tog broja čine novinari. Došlo je do određenog rasta zarada zaposlenih u medijima ali kao posljedica društvenih promjena, međutim i inflacija je bila velika pa su ta povećanja anulirana. Iznos zarada je i dalje u prosjeku ispod onoga što je prosjek na nivou države. Ministarstvo kulture i medija i dalje nema precizne podatke o iznosima koje državne institucije i preduzeća izdvajaju za oglašavanje u medijima. Cenzura i samocenzura ostaju među najvećim problemima.

U bazi Safejournalists.net je tokom 2023. godine registrovano je 16 napada, prijetnji i pritisaka na novinare, dok je Uprava policije u istom periodu registrovala 11 napada. Broj napada je znatno manji nego 2022. godine kada ih je bilo 28 ali ipak je značajno pomeniti i izvore napada, a to je sam premijer u tehničkom mandatu Dritan Abazović koji je više puta prijetio medijima i davao nedolične kvalifikacije, a desio se i prvi slučaj masovne prijetnje silovanjem prema pet novinarki.

Sloboda medija i bezbjednost novinara u CRNOJ GORI – Indikatori

A. ZAKONSKE GARANCIJE ZA SLOBODU MEDIJA I NJIHOVO SPROVOĐENJE U PRAKSI

— A.1 OSNOVNE GARANCIJE SLOBODE MEDIJA I NOVINARA I NJIHOVA PRIMJENA U PRAKSI

Ustavom i medijskim zakonima zagantovano je pravo na slobodu izražavanja, uključujući i pravo na pristup Internetu i ona se u principu poštuju. Tri medijska zakona nijesu izmijenjena ni tri godine nakon ulaska u tu proceduru, iako je tekst usaglašen i finalizovan 2022. godine. U pitanju su Zakon o medijima, Zakon o nacionalnom javnom emiteru Radio i televiziji Crne Gore i Zakon o audiovizuelnim uslugama. Sada je aktuelna treća Vlada koja najavljuje njihovo usvajanje tokom marta 2024. godine. Takođe, zbog prevaziđenih rješenja u nacrtu Zakona o audiovizuelnim uslugama već se najavljuju nove izmjene sa kojima će se početi odmah nakon usvajanja nacarta. Proces izrade novih tekstova zakona vodilo je Ministarstvo kulture i medija⁶ i radna grupa je bila inkluzivna, ali konačni tekst koji će se naći pred Vladom i kasnije poslanicima još nije dostupan javnosti i ne zna se tačno šta će im biti ponuđeno.

U javnosti nije bilo prigovora u smislu da je pravo na korišćenje Interneta ograničavano na bilo koji način.

Godinama⁷ su aktuelni isti pokušaji da se medijski zakoni promijene i u međuvremenu su se promijenile tri Vlade ali su ostala stara rješenja. Jedina promjena se desila u izmjeni Zakona o nacionalnom javnom emiteru Radio i televiziji Crne Gore (RTCG) u dijelu koji se odnosi na način finansiranja i to je urađeno bez prisustva javnosti i u dogovoru premijera i generalnog direktora RTCG, za kojeg je pravosnažnom sudskom presudom utvrđeno da je bio u konfliktu interesa kad je izabran i da mora biti smijenjen ali ga je Savjet istog dana i razriješio i ponovo

6 Vijesti online (TV Vijesti), „[Boje jutro – Rezultati Ministarstva kulture i medija za prvih 100 dana rada \(Tamara Vujović\)](#)“, 27.02.2024.

7 Vlada Crne Gore, „[Spajić sa Raonićem o izmjenama zakona o načinu finansiranja Javnog servisa](#)“, 27.12.2023.

imenovao na tu funkciju. Umjesto da se RTCG finansira iz budžeta sa 0,3 odsto bruto društvenog proizvoda, od 2024. godine će se finansirati sa 1,3 odsto tekućeg budžeta što je u novcu za oko 1,2 milona eura manje nego da je zadržan prvobitni model. Čeka se izmjena Zakona o elektronskim medijima, koji bi trebalo da se zove Zakon o audiovizuelnim uslugama i izmjene će biti značajne. „Nije riješeno pitanje nadzora nad primjenom profesionalnih standarda u radu pružalaca AVM usluga. Ukoliko se na skupštinskom zasijedanju ništa ne promijeni, bićemo svjedoci pogoršanja situacije u smislu profesionalnog rada medija, pojačaće se propaganda kod većeg broja medija, većina medija neće voditi računa o objektivnosti, tačnosti, uravnoteženosti, a jednostrano prikazivanje događaja, u zavisnosti od uređivačke politike i bliskosti političkim opcijama, će postati praksa. Uloga Agencije za AVMU treba i dalje da bude regulatorna i u dijelu primjene profesionalnih standarda jer je to jedina institucija koja kao nezavisni organ može izricati novčane kazne za kršenje profesionalnih standarda (širenje govora mržnje, diskriminacija, ugrožavanje maloljetnika, skriveni marketing itd...)“⁸. „Najveći problem nacrtu medijskih zakona je njihova reaktivnost, odnosno činjenica da reaguju na društvene pojave i probleme koje već možemo da identifikujemo, bez ideje da zakoni treba da i preveniraju probleme koji su hipotetički u medijskom sektoru. Rezultat takvog, reaktivnog, razmišljanja će biti situacija opšte ‘nenadležnosti’, kao što je svojevremeno bila sa Portalom Udar⁹ gdje su se i Ministarstvo kulture i medija i AEM proglasili nenadležnim ili nekapacitiranim da taj problem riješe“¹⁰.

Usvojena je i prva Medijska strategija¹¹ u kojoj se kao integralni dio slobode medija obrađuje i pitanje uslova rada zaposlenih, na inicijativu SMCG, uz niz mjera da se oni unaprijede. Osim toga, tretira i pitanje bezbjednosti, medijske pismenosti i govora mržnje, ambijenta u kojem posluju mediji i slično.

U okviru Radne grupe za izradu medijskih zakona dio predstavnika civilnog sektora su više puta isticali potrebu za uvođenjem licenci za novinare, ali to nije dalje formalizovano kroz neku inicijativu. U Crnoj Gori postoje 222¹² medija, od kojih neki nisu registrovani, odnosno evidentirani kod nadležnih organa¹³. U junu 2023. u Crnoj Gori je funkcionisalo čak 130 portala. Postoji i 69 radio i televizijskih stanica sa 75 kanala. Kroz nove izmjene Zakona o medijima najvjerovatnije će svi portali morati da se registruju, jer je namjera da se na taj način uvede red u taj dio medijske scene i smanji broj lažnih vijesti i dezinformacija.

8 Intervju, Goran Đurović, intervjuisala Marijana Camović-Veličković, april 2024.

9 TV Vijesti, „[Ekskluzivno razotkrivamo „tajnu“ URAR-a](#)“, 26.02.2024..

10 Intervju, Vuk Vuković, intervjuisala Marijana Camović-Veličković, april 2024.

11 Vlada Crne Gore, „Usvojena prva Medijska strategija 2023 – 2027. koja će doprinijeti unapređenju ambijenta za slobodno i profesionalno novinarstvo“, 19.10.2023. URL: <https://www.gov.me/clanak/usvojena-prva-medijska-strategija-2023-2027-koja-ce-doprinijeti-unapredenju-ambijenta-za-slobodno-i-profesionalno-novinarstvo>, pristupljeno 15.07.2024.

12 Portal Analitika, „[U Crnoj Gori posluju 222 medija, Bakić: Rast broja medija nije doveo do pluralizma i smanjenja političkog uticaja](#)“, 28.11.2023.

13 Sindikat medija Crne Gore, „[Socio-ekonomski položaj medijskih radnika](#)“, (Podgorica: 2023).

— A.2 NEZAVISNOST I EFIKASNOST REGULATORNOG TIJELA

Tokom 2023. godine nije bilo promjena u Savjetu Agencije za elektronske medije (AEM). Najavljenim izmjenama Zakona o elektronskim medijima, koji će se zvati Zakon o audiovizuelnim medijskim uslugama, predviđene su izmjene po pitanju predlagača članova Savjeta, ali i kada je riječ o kriterijumima koje budući članovi moraju ispunjavati. Sadašnji način izbora članova Savjeta AEM-a je kritikovan jer konačan izbor se dešava u Skupštini što znači politički uticaj i to se nije mijenjalalo i pored preporuka da ih biraju dvotrećinskom većinom ukupnog broja poslanika, taj predlog nije usvojen. „Nakon usvajanja zakona, neophodno je momentalno sprovesti izbor novih članova Savjeta Agencije za AVMU jer su kriterijumi za članove Savjeta pooštreni, izmijenjena je procedura izbora a i sastav Savjeta (ovlašteni predlagači). Nije smisleno odlagati profesionalizaciju Agencije za elektronske medije za dvije-tri godine dok aktuelnim članovima Savjeta ne istekne mandat.”¹⁴ Izmjene u Zakonu se odnose na povećanje broja predlagača¹⁵.

U Izvještaju Evropske komisije rad AEM-a je pohvaljen¹⁶ – nastavili su da svoj posao obavljaju profesionalno, a ni u javnosti nije bilo značajnih kritika na njihov rad. „Rad Agencije je bolji nego u prethodnom periodu i primjetna je želja direktorice da se nagomilani problemi rješavaju. Dobar pokazatelj promjena je što se više ne toleriše kašnjenje u plaćanju godišnjih naknada za emitovanje (plaćaju se u 4 rate tokom kalendarske godine), ne troši se novac na nezakonita sponzorstva i donacije.”¹⁷ Ono što ostaje problem su sužene nadležnosti koje čekaju usvajanje novog zakona kako bi se taj dio regulisao i AEM-u se delegira mogućnost sankcionisanja medija i vršenja monitoringa. AEM nema nadležnost kada su u pitanju portali i internetske publikacije i ni jedno tijelo nije nadležno za njihov sadržaj, a to nije predviđeno ni novim nacrtom zakona. „Kada su u pitanju pokušaji vršenja uticaja na rad AEM i njeno nezavisno funkcionisanje, ovakve tendencije su uvijek prisutne. Trend je u prethodnom periodu targetiranje AEM-a kao tijela od koga se očekuje da riješi slučajeve govora mržnje u onlajn prostoru. Iako se naše nadležnosti ograničavaju na rad elektronskih medija, što je u potpunosti u skladu sa međunarodnim standardima i praksom, u najvidljivijim slučajevima govora mržnje na neregistrovanim portalima ili društvenim mrežama, AEM se proziva kao državni organ koji bi trebalo da reaguje”¹⁸. Tokom 2023. godine AEM je izrekao 96 upozorenja emiterima, do kojih se došlo kroz postupke po službenoj dužnosti ili po prigovorima.

Nije bilo primjedbi na odluke AEM-a koje se tiču dodjele licenci elektronskim medijima.

14 Intervju, Goran Đurović, intervjuisala Marijana Camović-Veličković, april 2024.

15 [Nacrt Zakona o audiovizuelnim medijskim uslugama](#),

16 Evropska komisija, [Izvještaj za Crnu Goru za 2023](#), Brisel, 08.11.2023, str. 44..

17 Intervju, Goran Đurović, intervjuisala Marijana Camović-Veličković, april 2024.

18 Intervju, Sunčica Bakić, intervjuisala Marijana Camović-Veličković, februar 2024.

— A.3 NEZAVISNOST I SAMOSTALNOST JAVNIH MEDIJA¹⁹

Zakonom i podzakonskim aktima je garantovana nezavisnost RTCG, ali često se čuju kritike na rad Javnog servisa u kojima se tvrdi da su podložni partijskom uticaju i da, kao i prije smjene vlasti 2020. godine, vladajuće partije imaju odlučujuću ulogu kada je u pitanju uređivačka politika ali i zapošljavnje u tom mediju. „RTCG vizuelno izgleda modernije nego što je bila prije izbora novog menadžmenta. Evidentno je i da je u informativnim emisijama uspostavljen balans između predstavnika vlasti i opozicije. I to je sve. Omogućeno je predstavnicima partija da saopšte svoje stavove, ali RTCG ne traga za istinom već je megafon partija koje često imaju interese drugačije od građana i koje se po pravilu bave plasiranjem svojih stavova koji nisu uvijek u vezi sa istinom. Politički uticaj nije radikaln jer bi kao takav bio svima vidljiv, strategija je očito da se vrši 'meki' uticaj koji na duži rok može uticati na javno mnjenje.”²⁰ Evropska komisija je u Izvještaju pohvalila izbalansiranost programa i mogućnost da se vide i čuju različiti politički stavovi, ali i ukazala da je Savjet u junu ponovo izabrao istu osobu za generalnog direktora što je suprotno pravosnažnoj sudskoj presudi.²¹ „Moj utisak je da, i dalje, govorimo o simulaciji javnog servisa, odnosno simulaciji nepristrasnosti ili, u najmanju ruku, neznalačkom i površnom tumačenju toga šta je politička nepristrasnost i objektivnost. Kvalitativna nepristrasnost se ogleda u angažovanom i kritičkom odnosu prema javnim politikama, pojedincima kao nosiocima javnih funkcija i društvenim anomalijama. Te teme ili takav pristup temama uopšte ne vidimo u programu RTCG već vidimo selektivne i najčešće partijske PR informacije”²². Slična je situacija i u Lokalnom javnom emiteru RTV Podgorica²³ gdje je pred kraj godine izabran novi Savjet po novim pravilima koje je donijela nova politička većina na lokalnom nivou, a koji je kasnije pod sumnjivim uslovima izabrao²⁴ i novu osobu za vršioca dužnosti generalnog direktora tog lokalnog medija²⁵.

Način finansiranja RTCG je promijenjen pred sam kraj godine²⁶ i to na kontroverzan način jer je premijer dogovorio izmjene Zakona o nacionalnom javnom emiteru tokom sastanka sa generalnim direktorom RTCG²⁷, koji je izabran na način koji ukazuje na korupciju²⁸ članova Savjeta koji su ga birali, a bez učešća javnosti i suprotno nacrtu Zakona koji je dogovoren na radnoj grupi i poslat stranim ekspertima na razmatranje. Umjesto dotadašnjih 0,3 odsto bruto domaćeg proizvoda RTCG će dobijati 1,34 odsto tekućeg budžeta, što je manja suma. „Izmjene Zakona o RTCG u dijelu finansiranja u decembru prošle godine, bez bilo kakve javne rasprave, u dogovoru predsjednika Vlade Crne Gore i nezakonito izabranog generalnog direktora

19 Dio izvještaja koji se odnosi na Javni servis RTCG pisao je medijski ekspert Dražen Đurašković iz Sindikata medija Crne Gore kako autorka, koja je i članica Savjeta RTCG ne bi bila u konfliktu interesa.

20 Intervju, Goran Đurović, intervjuisala Marijana Camović-Veličković, april 2024.

21 Evropska komisija, [Izvještaj za Crnu Goru za 2023](#), Brisel, 08.11.2023, str. 44.

22 Intervju, Vuk Vuković, intervjuisala Marijana Camović-Veličković, april 2024.

23 B.B., RTCG, [„Izabran novi Savjet RTV Podgorica”](#), 30.11.2023.

24 Gradski.me, [„Vladimir Otašević izabran za direktora Gradske RTV”](#), 13.02.2024.

25 Ne.V, Vijesti.me, [„Media centar: Savjet RTV Podgorica krivično odgovoran ukoliko se izabere direktor suprotno zakonskim procedurama”](#), 13.02.2024.

26 Dan portal, [„Spajić-Raonić: Izmjenama zakona o načinu finansiranja Javnog servisa garantuje se nezavisnost RTCG-a”](#), 27.12.2023.

27 Adria.tv, [„Media centar: Vlada bez javne rasprave predložila izmjene Zakona o RTCG kojima se ukida finansijsku nezavisnost javnog servisa”](#), 12.12.2023.

28 Agencija za sprječavanje korupcije, [Mišljenje br. 03-02-24-24-6](#),

su pokazatelj nerazumijevanja uloge javnog medijskog servisa. Nakon što je Skupštini dostavljen predlog izmjena Zakona koji je u cjelosti ukinuo procenat koji se iz budžeta usmjerava za finansiranje RTCG, u komunikaciji iza zatvorenih varata, bez bilo kakvih analiza, dogovoren je novi procenat"²⁹. Kada su u pitanju lokalni javni emiteri koje su osnovale opštine, i dalje je situacija teška i finansiranje nestabilno, jer zavise od političke volje većine u lokalnim parlamentima, a predlogom Zakona o audiovizuelnim uslugama predviđena je nova šema finansiranja LJE koja bi trebalo da donese određenu stabilnost.

Sastav Savjeta je ostao nepromijenjen osim što je jedan član³⁰ podnio ostavku nakon pravosnažne sudske presude kojom se utvrdilo da je generalni direktor 2021. godine izabran u vrijeme kada je bio u konfliktu interesa i zato nije mogao da obavlja tu funkciju³¹. Savjet je, suprotno odluci suda, opet izabrao istu osobu na tu poziciju zbog čega je i Specijalno državno tužilaštvo formiralo predmet u kojem utvrđuje okolnosti donošenja te odluke i da li ima osnova za krivično gonjenje po službenoj dužnosti članova Savjeta koji su donijeli takvu odluku ali i generalnog direktora i dva pravnika RTCG³². „Ovaj Savjet zaslužuje da odmah nakon usvajanja novog Zakona o RTCG bude zamijenjen, a sve institucije koje su imenovalе sadašnje članove i članice ovog tijela, osim Unije slobodnih sindikata, treba da dobro razmisle i nikada više ne daju priliku sadašnjim članovima da budu njihovi predstavnici u bilo kojem tijelu.”³³

— A.4 FINANSIJSKA PODRŠKA KVALITETNOM NOVINARSTVU I MEDIJSKIM SADRŽAJIMA OD JAVNOG INTERESA

Nakon završetka krize koju je izazvala pandemija koronavirusa, kada je država više puta i po više osnova pomagala sve pa i printane medije, nije bilo posebne pomoći koja je opredjeljivana za štampu. Međutim Vlada je odlukom u maju³⁴ obavezala osnovne škole da kupuju sve dnevne novine, kao pomoć štampanim medijima³⁵, i to je državu koštalo 251.664 eura za period od maja do kraja godine. Nevladine organizacije su postavile pitanje zakonitosti takve vrste pomoći. Osim troje dnevnih novina u Crnoj Gori postoji i jedan nedjeljnik.

Od 2021. ³⁶godine postoji Fond za podsticanje medijskog pluralizma u koji se iz državnog budžeta uplaćuje fiksno 0,09 odsto bruto domaćeg proizvoda, dok je predloženim izmjenama Zakona o medijima planirano da taj iznos poraste na 0,20 odsto tekućeg budžeta. Iz dijela Fonda koji se odnosi na elektronske medije AEM je u junu 2023. godine raspodijelio 346,853 eura koje su bile obezbijeđene budžetom za 2022. Podržano je 9 radio i televizijskih emitera čija je obaveza bila proizvodnja 31 medijskog sadržaja. Iz dijela Fonda koji je

29 Intervju, Goran Đurović, intervjuisala Marijana Camović-Veličković, april 2024.

30 Redakcija Pobjede, Pobjeda.me, „Baća podnio ostavku u Savjetu RTCG”, 01.06.2023.

31 Komatina, Ana, Vijesti.me, „Raonić ponovo izabran za generalnog direktora RTCG-a”, 01.06.2023.

32 Komnen Radević, Vijesti.me, „Viši sud potvrdio: Raonić nezakonito imenovan za direktora RTCG”.

33 Intervju, Goran Đurović, intervjuisala Marijana Camović-Veličković, april 2024.

34 Mina.news, „Vlada da saopšti koji je zakonski osnov podrške štampanim medijima”, 11.05.2023.

35 Ivanović, Ivan, Vijesti.me, „Vlada usvojila informaciju o podršci štampanim medijima”, 11.05.2023.

36 Agencija za audiovizuelne medijske usluge

pri Ministarstvu kulture³⁷, a odnosi se na štampane medije i portale, podijeljeno je 440.042 eura za ukupno 57 projekata koji su raspoređeni na 54 medija i tri samoregulatorna tijela.

Skupština finansira³⁸ jedini nedjeljnik na albanskom jeziku „Koha javore“, dok je kroz Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore podržano 209 projekata za koje je izdvojeno 1,409.880 eura. Odluka o raspodjeli tog novca, kojim se podržavaju i projekti koji se tiču promocije i zaštite interesa manjina, donijeta je krajem decembra 2023. godine³⁹. I mediji koji se bave nacionalnim manjinama imaju pristup Fondu za medijski pluralizam.

— A.5 DRŽAVNO OGLAŠAVANJE U PRIVATNOM MEDIJSKOM SEKTORU

Država se oglašava u privatnim medijima ali i dalje nije dostupan podatak u kojim iznosima i u kojim medijima, iako obaveza prijavljivanja prihoda te vrste marketinga postoji još od početka 2021. godine kada je stupio na snagu dio odredbi Zakona o medijima koji se odnosi na transparentno oglašavanje. Izvještaj o transparentnosti finansiranja medija iz javnih prihoda za 2023. godinu⁴⁰ pokazuje određeni napredak u smislu da je povećan broj državnih institucija koje su Ministarstvu kulture i medija dostavili odgovore ali je taj broj i dalje jako mali, dok je smanjen broj medija koji su ispunili tu obavezu. Odgovore je dostavilo 64 odsto organa javnog sektora i 55 odsto medija. Godinu ranije je podatke dostavilo svega 62 odsto medija i samo 28 odsto organa javnog sektora. Ipak, dostavljeni podaci se ne poklapaju jer je prema informacijama medija uplaćeno 6,1 miliona eura državnog novca, a prema podacima državnih organa taj iznos je 7,9 miliona eura.

Raspodjela državnog novca u svrhu oglašavanja i dalje nije transparentna⁴¹, a i podaci iz dva izvora se razlikuju. Zbog toga se ne može izvesti jasan zaključak da li postoji neki oblik favorizovanja određenih medija i ima li političkog uticaja, a to je i bila namjera kada je pisan Zakon o medijima.

Shodno Zakonu o medijima obaveza je da se podaci o oglašavanju jednom godišnje⁴², do kraja marta tekuće godine za prethodnu godinu, dostave Ministarstvu kulture i medija koje treba da objavi zbirni izvještaj. Kako se to ipak ne dešava, najavljeno je pokretanje postupaka. „Protiv pravnih lica – osnivača medija i odgovornih lica u organima državne uprave i organima lokalne samouprave koji nijesu ispunili zakonske obaveze, Ministarstvo će inicirati pokretanje prekršajnog postupka“. Oni mogu biti kažnjeni od 1.000 do 8.000 eura. Ipak, zbog manjka zaposlenih koji bi mogli time da se bave, Ministarstvo još nije pokretalo postupke⁴³.

37 Vlada Crne Gore, „[Odluka o raspodjeli sredstava iz podfonda za medije](#)“, 25.12.2023.

38 Skupština Crne Gore, „[Evidencija o uplatama medijima](#)“.

39 Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, „[Odluka o raspodjeli sredstava za finansiranje projekata za podršku aktivnostima iz člana 36 stav 1 Zakona o manjinskim pravima i slobodama za 2023. godinu](#)“

40 Vlada Crne Gore, „[Godišnji izvještaj o transparentnosti finansiranja medija iz javnih prihoda- 1.1.-31.12.2023. godine](#)“, 01.06.2024.

41 Ibid.

42 Ibid.

43 Dopis Ministarstva kulture i medija od 12.09.2024.

— A.6 ZAKONSKE ODREDBE KOJE SE ODNOSU NA KLEVETU I NJIHOVU PRIMJENU NE STVARAJU ODVRAĆAJUĆI EFEKAT NA NOVINARE I MEDIJE

Zakon o obligacionim odnosima⁴⁴ i Zakon o medijima koji štite prava ličnosti u medijima nijesu mijenjani i dalje se na isti način štite čast i ugled – kroz građansku parnicu i daju dovoljno slobode za rad medijima i novinarima da bez pritiska obavljaju svoj posao. Kleveta je dekriminalizovana 2011. godine i od tada nije bilo konkretnih predloga da se opet kriminalizuje. Slučaj istoričara i kolumniste Bobana Batrićevića⁴⁵ protiv kojeg je Osnovno državno tužilaštvo po službenoj dužnosti pokrenulo postupak pred Sudom za prekršaje je presedan, jer do sada ODT nije vodilo slične postupke. Javnost u kontinuitetu reaguje na taj slučaj jer je jedinstveno mišljenje da predstavlja kršenje prava na slobodu govora. Sudska praksa pokazuje da kazne u ovim slučajevima nijesu drakonske već u skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava.

U posljednjem Izvještaju Evropske komisije za Crnu Goru⁴⁶ se konstatuje da ova vrsta tužbi i dalje postoji i da mediji preskaču samoregulatorna tijela kao moguću instancu koja bi riješila problem i obraćaju se direktno sudovima. Međusobno optuživanje polarizovanih medija je nastavljeno. Tokom 2023. godine u osnovnim sudovima u Crnoj Gori pokrenuto je 25 postupaka protiv medija i novina zbog povrede časti i ugleda⁴⁷. Od tog broja najmanje 6 tužbi su podnijeli mediji protiv drugih medija, dok među onima koji su tužili nema visokorangiranih političara i biznismena. Nastavljeni su i postupci koje su pokrenule novinarke Pobjede protiv BIRN-a⁴⁸ koji je u tekstu 2022. godine naveo njihova imena u okviru spiska desničarskih organizacija u Crnoj Gori.

Strah od tužbi zbog povrede časti i ugleda ne utiču u velikoj mjeri na rad novinara⁴⁹, a kažu da ih veliki broj tužbi iz ranijeg perioda podstiče da pojačaju dužnu novinarsku pažnju prilikom izvještavanja. U malim sredinama iz kojih izvještavaju lokalni mediji straha gotovo uopšte ni nema jer se ne bave temama koje bi mogle izazvati problem, a i te zajednice su male, svi se poznaju, pa je teže doći u situaciju da se nekome naruši ugled. „Strah od tužbi kod mene sada ne postoji ili bar ne u nekoj 'ometajućoj' mjeri, ali je postojao u prošlosti dok sam radila na jednom portalu. To je, sjećam se, bio konstantni, latentni strah od greške. Sjećam se da mi je veoma smetalo što mi kao novinari nemamo pravnika sa kojim možemo da se, kad nam je potrebno, konsultujemo koju sliku smijemo da objavimo, vijest i slično... a da ne trpimo posljedice. Mnogo toga se svodilo na našu ličnu procjenu i odgovornost.” Kako je ranije bilo slučajeva da se tužbe podnose samo radi izazivanja odvraćajućeg efekta, novinari kažu da „straha nema posebno ukoliko je ono što ste napisali tačno i apsolutno potkrijepljeno, ali ima neprijatnog osjećaja” da „poslodavci ne pružaju

44 „Zakon o obligacionim odnosima”, član 151,

45 Popović, Tina, Vijesti.me, „[VDT zatražilo pokretanje prekršajnog postupka protiv Batrićevića zbog stavova u kolumni](#)”, 27.10.2024.

46 Evropska komisija, [Izvještaj za Crnu Goru za 2023](#), Brisel, 08.11.2023,

47 Dopis Osnovnog suda u Podgorici, br 113617-2, od 19.03.2024. godine.

48 Mihajlović, Duško, Pobjeda.me, „[Podnijete tužbe za klevetu protiv BIRN-a u Sarajevu, u Podgorici protiv Jovanović i Tomović](#)”, 15.02.2023.

49 Fokus grupa sa novinarima I, februar 2024.

adekvatnu pravnu pomoć i angažuju advokatske kancelarije koje nijesu dovoljno specijalizovane za medijsko pravo"⁵⁰.

— A.7 OSTALI ZAKONI SE SPROVODE OBJEKTIVNO I OMOGUĆAVAJU NOVINARIMA I DRUGIM MEDIJSKIM AKTERIMA DA RADE SLOBODNO I BEZBJEDNO

Zakon ne tretira SLAPP tužbe na neki poseban način niti u praksi sudova postoje neki zaštitni mehanizmi kao što je rano odbacivanje takvih tužbi kad dođe do njih. SLAPP tužbe su rijetke ali je krajem godine Vladana Vučinić koja je zaposlena u RTCG tužila dva medija, članicu Savjeta RTCG i jednu građanku⁵¹ zato što su komentarisali i objavljivali informacije vezane za njeno nezakonito uvećanje zarade. Suđenje tek treba da počne, a tužbom je traženo da joj tuženi solidarno isplate 12.000 eura. Ostali slučajevi, ako ih je bilo, nijesu dospjeli do javnosti.

Nijesu zabilježeni slučajevi zloupotrebe zakona sa ciljem zastrašivanja i ućutkivanja novinara kroz iscrpljivanje u skupim sudskim postupcima.

Slučaj novinarkе iz Kolašina Dragane Šćepanović⁵² je primjer maltretiranja i sprječavanja novinarkе u obavljanju svoj posla, iako zbog toga nije tužena. Šćepanović je tokom cijele 2023. godine, kroz svakodnevnu seriju tekstova, bila izložena medijskom pritisku gdje je portal Aktuelno, čiji su vlasnici lokalni biznismeni o kojima je pisala, vršio pritisak na nju i omalovažavao je⁵³. Čak su pokrenuli i peticiju da joj se zabrani izvještavanje iz Kolašina, a dobijala je i „dobronamjerne opomene i prijetnje“. „Dosta vremena mi je trebalo i rada na sebi kako bih mogla da se vratim normalnom životu. Oni i dalje objavljuju testove, otprilike na svaka tri dana. Sad su počeli i moje privatne fotografije da objavljuju, koje uzimaju sa mog Facebook profila koji nije otvoren za javnost. Ja sam podnijela tužbu zbog povrede prava ličnosti i čekam prvo ročište. Tražila sam da se ti tekstovi uklone i novčanu nadoknadu ali njima novčana kazna neće značiti ništa, možda samo dodatnu motivaciju da nastave da me progone“⁵⁴. Šćepanović je rekla i da je prije privatne tužbe pokušala preko prijave policiji i tužilaštvu da stane na kraj maltretiranju kojem je izložena ali da je tužilac zaključio da nema elemenata krivičnog djela za koje se goni po službenoj dužnosti.

— A.8 POVJERLJIVOST NOVINARSKIH IZVORA JE GARANTOVANA ZAKONODAVSTVOM I POŠTUJU JE NADLEŽNA TIJELA

Kako nije došlo do izmjena Zakona o medijima⁵⁵ ni taj segment se nije mijenjao, iako je najkritikovaniji dio važećeg Zakona. U sadašnjem rješenju postoji potencijalna opasnost od pritiska da se otkrije izvor informacija. Zakonom je definisano da novinar nije dužan da otkrije izvor informacije,

50 Fokus grupa sa novinarima I, februar 2024.

51 Gradska RTV Podgorica, „Emisija 'U sred srijede'“ 24.01.2024.“.

52 Dan portal, „Novinarka Dragana Šćepanović prijavila policiji da se osjeća ugroženo“, 28.09.2023.

53 Aktuelno.me, „SKIJALIŠTA CRNE GORE I 'MEDIJSKI GANG' U UDRUŽENOJ AKCIJI: Neistinama prikrivaju spletke koje SCG vode u propast“, 12.12.2023.

54 Intervju, Dragana Šćepanović, intervjuisala Marijana Camović-Veličković, januar 2024.

55 Zakon o medijima, član 30.

osim kada to od njega traži državni tužilac i to radi zaštite interesa nacionalne bezbjednosti, teritorijalnog integriteta i zaštite zdravlja. Ni tokom 2023. godine nisu zabilježeni slučajevi zloupotrebe ovog člana zakona. Nacrtom novog Zakona predviđeno je da samo na osnovu odluke nadležnog suda novinar može da otkrije izvor informacija, a kada je to neophodno radi zaštite interesa nacionalne bezbjednosti, teritorijalnog integriteta i zaštite zdravlja.

Nije bilo novih slučajeva u kojima je od novinara i medija traženo da otkriju izvor informacija. Posljednji zabilježen slučaj je iz kraja 2021. godine kada je saslušan novinar Pobjede Nenad Zečević. On je saslušan u Tužilaštvu po prijavi tadašnjeg direktora Agencije za nacionalnu bezbjednost zbog navodnog odavanja tajnih podataka. Postupak je i dalje u toku.

Novinari nisu prijavljivali da su imali problema da se srijeću i održavaju kontakte sa izvorima informacija⁵⁶, a veliki slučaj koji je za posljedicu imao hapšenje istraživačkog novinara Jova Martinovića završen je oslobađajućom presudom nakon skoro 8 godina trajanja postupka⁵⁷.

— A.9 NOVINARI SU SLOBODNI DA SE BAVE SVOJOM PROFESIJOM I DA OSNIVAJU, PRIDRUŽUJU SE I UČESTVUJU U RADU SVOJIH UDRUŽENJA

Novinari ne moraju da se licenciraju i ne postoje neka posebna pravila o tome ko može biti zaposlen kao novinar i raditi novinarski posao⁵⁸. Definicija novinara koja će se naći u novom zakonu o medijima je dosta široka ali ni tu nije predviđeno da novinari moraju imati bilo kakvu licencu ili registraciju. Ipak, neka novinarska udruženja povremeno pomenu tu ideju ali nisu pokretali konkretne inicijative.

Problem akreditovanja novinara na pojedinim događajima se javi sporadično⁵⁹ ali novinari ističu da se to uvijek riješi direktno na događaju u razgovoru sa organizatorima. Problem je što sudovi u svim slučajevima ne prepoznaju specifičnosti napada na novinare do kojih dolazi zbog njihovog posla pa umjesto da budu osuđeni napadači bivaju i pravosnažno oslobođeni nakon napada⁶⁰.

Crnogorski novinari su slobodni da se udružuju ali to pravo ne koriste često jer smatraju da su udruženja često politički obojena i da ne zastupaju interese novinarske zajednice na pravi način⁶¹. „Pojedina udruženja koja su mi nudila članstvo odbila sam zato što nisam odobravalala njihov jednostrani pristup informaciji, dok postoje udruženja koja svojim nacionalnim prefiksom, po mom ličnom ubjeđenju, ne smatram novinarskim već propagandističkim”⁶². U Crnoj Gori djeluju tri novinarska udruženja od kojih je samo jedno

56 Fokus grupa sa novinarima I, februar 2024.

57 Safejournalist.net, [Baza napada na novinare- Slučaj Jovo Martinović](#).

58 [Nacrt Zakona o medijima](#).

59 Fokus grupa sa novinarima I, februar 2024.

60 Safejournalists.net, [Baza napada na novinare](#).

61 Fokus grupa sa novinarima II, februar 2024.

62 Ibid.

aktivno i to u smislu organizovanja povremenih obuka. Međutim, u Crnoj Gori djeluju i dva nacionalna sindikata, od kojih je Sindikat medija Crne Gore masovniji i prisutniji u javnosti. Njihovi članovi svjedoče o pritiscima koje trpe zbog članstva u sindikatu, zabrani organizovanja sindikata na nivou medija ali i članstva u sindikatima, generalno.

— A.10 PRAVO NA PRISTUP ZVANIČNIM DOKUMENTIMA I INFORMACIJAMA

Prema podacima Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama (AZLP)⁶³ novinari su državnim organima uputili 69 zahtjeva za slobodan pristup informacijama tokom 2023. godine, što je za 7 zahtjeva manje nego godinu ranije. Inače, svake godine se bilježi dodatni pad zainteresovanosti za ovaj način dobijanja informacija. „Broj odbijenih zahtjeva je 12 dok je 9 zahtjeva za slobodan pristup informacijama djelimično usvojeno.”⁶⁴ Novinari su ukupno izjavili tri žalbe od čega zbog povrede pravila postupka, odnosno ćutanja administracije dvije i jednu zbog poništaja akta. Ćutanje administracije se desilo u slučajevima kada su se novinari obratili kabinetima predsjednika Skupštine, odnosno Vlade, dok je poništaj akta tražen u slučaju AD Luke Bar. Novinari i dalje više koriste telefonske pozive, mejlove i slične oblike komunikacije nego što formalno podnose zahtjev za slobodan pristup informacijama i oslanjaju se na nevladine organizacije koje se AZLP češće obraćaju⁶⁵.

Snimljeni materijal u kojem se ministri direktno obraćaju javnosti a koje njihove PR službe dostavljaju medijima i poruke koje šalju preko mreže X (Twittera) su najčešći oblici komunikacije sa javnošću⁶⁶. Sjednice Vlade se više ne prenose direktno preko Youtube kanala. Nova politička većina je preuzela praksu prethodnih vladajućih partija pa i oni imaju svoje miljenike među medijima i novinarima, naročito kada su ekskluzivne vijesti u pitanju. „Postoji favorizovanje određenih medija od Vlade i pojedinih ministarstava. Često se dešava da organi državne uprave ne odgovore na pitanja novinara jednog medija, dok drugim medijima uredno dostave te odgovore. Još problematičnija praksa, posebno izražena prethodnih godina, je da ministarstva ili javne institucije ne odgovore na pitanja, već pošalju saopštenje svim medijima na tu temu”.⁶⁷

Rad sudova se generalno ocjenjuje kao transparentan ali zbog malih kapaciteta sudnica dolazi do problema jer svi zainteresovani novinari često ne mogu da prate suđenje jer ne mogu fizički da stanu u sudnicu⁶⁸. „Ukoliko novinar prati suđenje, nije mu dozvoljeno da snima već da zapisuje, što otežava posao i koncentraciju na ono što se govori u sudnici. Imamo i slučaj gdje je Sud za prekršaje odlučio da može da prisustvuje jedan medij, pa valjda treba mediji da se dogovaraju koji kolega će ih sve predstavljati. Obrzaloženje je bilo to da je sudnica mala, ali se nije usvojio predlog da se premjesti u neku veću”.

63 Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, Dopis br 07-125-735-2/24 od 06.03.2024

64 Ibid.

65 Fokus grupa sa novinarima II, februar 2024.

66 Fokus grupa sa novinarima II, februar 2024.

67 Ibid.

68 Ibid.

Već skoro tri godine na RTCG postoji Parlamentarni kanal koji prenosi sva skupštinska zasijednja i sjednica odbora i mogu se uživo pratiti, a emituju se i u repriznim terminima⁶⁹. Takođe, postoji i You tube kanal Skupštine gdje snimci ostaju na raspolaganju i za kasnije gledanje. „Od ograničenja možemo spomenuti jedino to da se kameranima i fotoreporterima ponekad samo jednom na početku sjednica plenuma dozvoljava da naprave snimke i kadrove i smatram da bi to trebalo omogućiti više puta, tokom sjednica”.

69 Ibid.

B. POLOŽAJ NOVINARA/KI U REDAKCIJI

— B.1 RADNA MJESTA NOVINARA SU STABILNA I ONI SU ZAŠTIĆENI NA RADNOM MJESTU

Prema zvaničnim podacima u Crnoj Gori 2023. godine⁷⁰ funkcionisalo je 222 medija⁷¹, i od tog broja je oko 100 portala, a među njima veliki broj sa jednim ili ni jednim zaposlenim. Anketa koju je SMCG sproveo tokom 2023. godine pokazala je da apsolutna većina od čak 88 anketiranih ima ugovor o radu na neodređeno vrijeme. Ipak, potvrđeno je i da je dosta onih koji imaju prekarne, nesigurne ugovore o radu ali i da su honorarno ili projektno angažovani. Tip ugovora o radu je uglavnom standardan, nije predviđena visina zarade niti su pobrojane radne obaveze zaposlenog što daje veliki prostor za manipulaciju⁷².

Uslovi rada zaposlenih u medijima⁷³, pa ni novinara/ki, se nisu bitnije mijenjali⁷⁴, iako je u jednom dijelu privatnih medija i lokalnih javnih emitera došlo do određenog povećanja zarada, a u RTCG je potpisan Kolektivni ugovor koji je kategoriji zaposlenih sa najnižim primanjima zarade povećao i do 40 odsto. Prosječna zarada je i dalje niža od prosjeka na državnom nivou, ispod 800 eura je, i prima je više od polovine zaposlenih u medijima. „Uslovi rada su teški za dobar dio zaposlenih. Najveći problemi su niske plate u jednom dijelu medija, zbog čega je prosječna plata svih novinara i medijskih radnika manja od prosječne u državi. Među ključnim problemima su i preopterećenost novinara i medijskih radnika u privatnim medijima jer su male redakcije, kao i neisplaćivanje dodataka na platu, u jednom dijelu medija”⁷⁵. Lokalni javni emiteri i dalje ne isplaćuju redovno zarade, u velikom broju tih medija.

Kolektivni ugovori postoje u RTCG i RTV Budva, koja je lokalni javni emiter⁷⁶. Sindikati u još nekoliko lokalnih javnih emitera su pokušali da ispregovaraju kolektivne ugovore, ali za sada bez uspjeha. U privatnim medijima nema ni pokušaja da se kolektivno pregovara. Novinari i novinarke koji su učestvovali u fokus grupama kao veliki nedostatak ističu nepostojanje granskog kolektivnog ugovora⁷⁷ i SMCG je i tokom 2023. godine inicirao pregovore sa poslodavcima iz sektora medija, ali bez uspjeha. Tokom 2023. godine je počeo da se dodatno plaća rad nedjeljom i to 6 mjeseci nakon što je to pravilo uspostavljeno u ostalim djelatnostima, a kako bi se dao prostor za postizanje dogovora oko granskog kolektivnog ugovora. Pri SMCG funkcionišu tri sindikata iz privatnih medija i taj se broj nije promijenio tokom 2023. godine. I dalje se prijavljuju problemi koji se tiču antisindikalne diskriminacije aktivista u medijima, kao i zabrana sindikalnog organizovanja u nekim privatnim medijima.

70 Sindikat medija Crne Gore, „Socio-ekonomski položaj medijskih radnika”, (Podgorica: 2023),

71 Portal Analitika, „U Crnoj Gori posluju 222 medija, Bakić: Rast broja medija nije doveo do pluralizma i smanjenja političkog uticaja”, 28.11.2023.

72 Fokus grupa sa novinarima I, februar 2024.

73 Sindikat medija Crne Gore, „Socio-ekonomski položaj medijskih radnika”, (Podgorica: 2023),

74 Fokus grupa sa novinarima I, februar 2024.

75 Intervju, Radomir Kračković, intervjuisala Marijana Camović-Veličković, februar 2024.

76 SMCG, „Od 2. jula uvećane dnevnice za rad nedjeljom”, 3.7.2023.

77 Fokus grupa sa novinarima I, februar 2024.

— B.2 UREĐIVAČKA NEZAVISNOST U PRIVATNIM MEDIJIMA

Redakcije većine privatnih medija u Crnoj Gori nemaju dokumente koji definišu odvojenost redakcija od menadžera i marketinga već blisko sarađuju, pa se čak i tekstovi pojavljuju na portalima na kojima je teško uočiti da se radi o promotivnom sadržaju jer su ga pisali novinari ili je napisan i predstavljen na način da se na prvi pogled ne vidi da je riječ o plaćenom tekstu.

Većina privatnih medija nema interne etičke kodekse ili pravila koja bi osigurala nezavisnost redakcije od vlasnika medija ili upravljačkih tijela ali su neki mediji, kao što su dnevnik Vijesti⁷⁸ i agencija Mina⁷⁹ počeli slične propise da donose tokom 2021. godine. Svi privatni mediji se oslanjaju na opšti Kodeks novinara i novinarki.

Cenzura⁸⁰ i samocenzura su i dalje izraženi i to zbog otvorenih pritisaka ali i straha od otkaza, kada se novinari najčešće samocenzurišu kako ne bi ugrozili svoj položaj. „Najčešći pritisci, za koje sam čuo, su zabrana formiranja sindikata, uskraćivanje dodataka na platu i pokušaji uticaja na izvještavanje s ciljem da se pozitivno predstave određene političke strukture i naročito veliki oglašivači.”⁸¹ Pritisaci dolaze i od poslodavaca koji su prema tvrdnjama učesnika fokus grupa sve zahtjevniji, ali to ne prate i rastom zarada. „Nemam dodirnih tačaka sa vlasnicima medija, ali pritisak dolazi od urednika i ogleda se u tome da se na dnevnom nivou nameće obaveza objavljivanja tekstova koji još nijesu novinarski zaokruženi. Pritisak se ogleda i u tome što su zbog manjka kadra novinari konstantno preopterećeni dnevnim obavezama u redakciji”⁸². Novi oblik pritiska na zaposlene je i upotreba vještačke inteligencije kojoj su neki mediji povjeroili jedan segment informisanja. Tako, dnevni list Dan ima rubriku Vijesti koje čita virtuelna voditeljka koju su nazvali Mara AI⁸³.

— B.3 UREĐIVAČKA NEZAVISNOST U JAVNIM SERVISIMA

U RTCG postoji Etički kodeks⁸⁴ koji je mijenjan 2021. godine i sadrži brojna ograničenja u smislu ograničenja slobode govora. Više puta su najavljivane nove izmjene koje bi dodatno išle na štetu zaposlenih i novinara i njihove slobode izražavanja, naročito na društvenim mrežama. Pozitivno je što se važeći Etički kodeks ne primjenjuje jer još nije formiran Etički odbor čija je to nadležnost. Osnovna profesionalna i etička pravila se ne primjenjuju dosljedno i na to je ukazivala ombudsmanka RTCG u svojim izvještajima⁸⁵.

Najvažniji upravljački akt RTCG je Statut koji formalno ne razdvaja redakciju od upravljačkih tijela i ne bavi se tom

78 Vijesti.me, „[Etičke smjernice redakcije](#)”,

79 Agencija Mina, „[Etički kodeks novinske Agencije Mina](#)”,

80 Fokus grupa sa novinarima I, februar 2024.

81 Intervju, Radomir Kračković, intervjuisala Marijana Camović-Veličković, februar 2024.

82 Fokus grupa sa novinarima I, februar 2024.

83 Dan portal, „[Vijesti za 10. april](#)”, 10.04.2024.,

84 Savjet RTCG, „[Etički kodeks RTCG](#)”.

85 Ombudsman RTCG, „[Izvještaj Ombudsmana za period septembar-decembar 2023. godine](#)”.

temom, a najvažnije tijelo RTCG je Savjet koji je konstituisan polovinom 2021. godine i čiji sastav nije mijenjan. „Savjet RTCG nizom svojim postupaka pokazuje trend koji je zabrinjavajući i koji može ukazivati na određene interne dogovore koji nisu potpuno transparentni ili vidljivi nama kao stručnoj ili laičkoj javnosti. Prilično sam siguran da Savjet trenutno ne obavlja funkciju zbog koje je osnovan, odnosno – ne zastupa javni interes”⁸⁶. Uticaj generalnog direktora na cijeli rad RTCG je veliki pa se često ne može vidjeti razlika između onoga što treba da radi redakcija, marketinga i propagande⁸⁷.

Novinari i novinarke ne prijavljuju direktne pritiske koji dolaze od političara, ne obraćaju im se oni direktno, već se radi preko urednika i direktora koji su sa njima u kontaktu. „Preko uredničkog tima zamjereno mi je što sam objavila izjavu jednog poslanika Evropskog parlamenta koji je kritikovao novu vladajuću većinu. Isto sam dobila primjedbe zbog objektivnog priloga o ratu u Ukrajini. To je ponižavajuće i poražavajuće.”⁸⁸

Politički uticaj na Javni servis je i dalje očigledan i ogleda se kroz smjene urednika koji su partijski nepodobni i zapošljavanje novih koji su podobni. O tome se zvanično ne govori ali se vidi kroz emisije, goste koji se pozivaju, i stavove koji se zastupaju ali i svjedočenja novinara. „Bilo je situacija da direktor, koji nije novinar, pritom politički postavljen, pokuša da svojim komentarima utiče na to da li treba objaviti neku vijest i na koji način. Dakle, političari vrše pritisak preko direktora koji je član njihove partije.”⁸⁹ Učesnici fokus grupa i intervjuisani novinari i novinarke iz RTCG takođe tvrde da im je otvoreno zabranjeno da na bilo koji način izvještavaju o generalnom direktoru RTCG čiji je reizbor na tu poziciju pod tužilačkom istragom.

— B.4 UREĐIVAČKA NEZAVISNOST U NEPROFITNOM MEDIJSKOM SEKTORU

U Crnoj Gori postoje tri neprofitna medija (Radio Homer, Radio Fatih i Radio Svetigora)⁹⁰. Radio Svetigora je status neprofitnog emitera dobio krajem 2022. godine. Sve u svemu, ovaj sektor je prilično nerazvijen. Iako su Zakonom o elektronskim medijima, kao i nacrtom Zakona o audiovizuelnim medijskim uslugama predviđena pravila u pogledu programske šeme, koja ovi emiteri moraju da poštuju, u izvještajima o monitoringu AEM-a i dalje se primjećuje da postoje odstupanja u odnosu na planiranu strukturu. Postoje i pojedini neprofitni online portali, koji se finansiraju putem donacija i projekata. Međutim, oni najčešće nemaju formalne redakcije i zaposlene, već novinare angažuju od slučaja do slučaja, u zavisnosti od projektnih aktivnosti.

O Radiju Fatih⁹¹ ne postoje bilo kakvi podaci u smislu finansija i broja zaposlenih, Homer je prijavio troje zaposlenih, a Svetigora jednog. Kako su u pitanju vjerske radio stanice, odnosno radio stanica za osobe sa otečenim vidom,

86 Intervju, Vuk Vuković, intervjuisala Marijana Camović-Veličković, april 2024.

87 Fokus grupa sa novinarima I, februar 2024.

88 Ibid.

89 Ibid.

90 Sindikat medija Crne Gore, „Indikatori nivoa medijskih sloboda i bezbjednosti novinara 2022. godina”, (Podgorica: 2022).

91 Sindikat medija Crne Gore, „Socio-ekonomski položaj medijskih radnika”, (Podgorica: 2023).

informisanje nije u njihovom fokusu pa zato i nema podataka o etičkim pravilima i uredničkoj nezavisnosti. Neprofitni on line medij je PCNEN⁹² koji se projektno finansira i nema veliki uticaj i čitanost. Ministarstvo kulture i medija podržava jedan broj štampanih neprofitnih medija⁹³.

U javnost nisu dospjele informacije o bilo kakvom obliku pritiska na neprofitne medije, čak ni na one koji se, u sklopu nevladinih organizacija, projektno bave istraživačkim novinarstvom i istraživanjima iz domena korupcije i kriminala.

— B.5 SLOBODA NOVINARA U PROCESU PROIZVODNJE VIJESTI

Novinari i dalje smatraju da su oni lično potpuno samostalni u odlučivanju kada je njihov rad u pitanju, ali generalno misle da u profesiji postoji problem cenzure i samocenzure. „Imamo više slobode pri odabiru priča, nego što smo je imali nekada. Ali i dalje nemamo apsolutnu slobodu pri odabiru sagovornika, doduše to je kao prećutni pritisak, tj. neki vid samocenzure pri odabiru”⁹⁴. Anketirani novinari i novinarka su ranije isticali da je neophodan servis psihološke podrške i SMCG ga je uspostavio sredinom 2023. godine za sve svoje članove. Od ranije postoji servis besplatne pravne pomoći koji je unaprijeđen⁹⁵.

Istraživanje Sindikata medija iz 2023. godine⁹⁶ pokazalo je da je čak 43 odsto anketiranih novinara i novinarki u nekom trenutku svoje karijere moralo da cenzuriše svoj sadržaj. Kada su u pitanju izvori koji utiču na novinare i druge medijske radnike prilikom obavljanja radnih zadataka, ispitanici su saglasni da na njih najveći uticaj ima novinarska etika (84 odsto), i medijski zakoni i regulativa (82 odsto). Urednici i dalje najviše utiču (62 odsto), a slijede lične vrijednosti i vjerovanja (67 odsto). Svaki drugi ispitanik je istakao da vlasnici utiču na njegov rad.

Sva istraživanja pokazuju da novinari i novinarka urednike vide kao glavne prenosiocce naloga vlasnika medija i političara ili biznismena i da se na taj način cenzuriše sadržaj i utiče na zaposlene. „Sa uredničkom cenzurom, vrijednom pomena, nisam se sretao. Što se tiče samocenzure, svjesno ili nesvjesno ona je prisutna. Strah od gubitka posla, a samim tim i egzistencije, vjerovatno je primarni razlog koji utiče da bude samocenzura prisutna u radu.”⁹⁷ Ističu i da su prijetnje otkazom ili smanjenjem zarade „dobar motiv” da se uradi kako urednici kažu i da je to možda i najčešći oblik samocenzure. Ističu i da često moraju da postavljaju unaprijed dogovorena pitanja sa sagovornicima, da brišu neka koja sami sagovornici procijene da ne odgovaraju i slično, i da se te privilegije dogovaraju sa urednicima a na štetu novinara.

92 PCNEN, „[O nama](#)”.

93 Vlada Crne Gore, „[MKM podržalo projekte štampanih neprofitnih medija sa 60 hiljada eura](#)”, 31.07.2023.

94 Fokus grupa sa novinarima I, februar 2024.

95 Sindikat medija Crne Gore, „[Pravna podrška](#)”.

96 Sindikat medija Crne Gore, „[Socio-ekonomski položaj medijskih radnika](#)”, (Podgorica: 2023).

97 Fokus grupa sa novinarkama, januar 2024.

— B.6 POLOŽAJ NOVINARKI NA RADNOM MJESTU

Generalno su uslovi rada u medijima vrlo slični za muškarce kao i za žene, ali se ipak prepoznaju neke specifičnosti kod novinarki. One svjedoče da, pošto politika zarada nije transparentna, često saznaju da su njihove zarade manje nego njihovim muškim kolegama iako obavljaju isti posao. „Žene trpe u smislu svakodnevnog funkcionisanja i odnosa prema njima. Muške kolege oštrije će i neprimjerenije kritikovati žene nego muškarce i pred njih nerijetko postavljati ozbiljnije i zahtjevnije zadatke.”⁹⁸ Takođe, usklađivanje porodičnih i poslovnih obaveza je izazov karakterističan samo za žene, kao i pitanje o braku i djeci prilikom zapošljavanja. „Ženama je otežan pristup i prilikom zapošljavanja, često im se dodjeljuju teži zadaci, a s obzirom na stanje u medijima po pitanju poštovanja radnih prava, vjerujem da imaju poteškoća i prilikom korišćenja trudničkog i porodijskog odsustva.”⁹⁹

Jedini medij koji na neki način tretira pitanje rodne ravnopravnosti je RTCG kroz „Plan rodne ravnopravnosti 2023-2027”¹⁰⁰, odnosno iznošenje određenih planova za poboljšanje uslova rada žena i statističke podatke iz koji se, primjera radi, vidi da žene čine većinu zaposlenih, ali i da od 11 zaposlenih u kabinetu generalnog direktora samo tri su žene.

Glavne i odgovorne urednice najčešće nijesu žene, ali ima ih veliki broj na nižim uredničkim pozicijama koje podrazumijevaju veliki rad i posvećenost¹⁰¹. Inače, procjenjuje se da preko 60 odsto zaposlenih u medijima čine žene ali, primjera radi, nijedan od tri dnevna lista nema ženu za glavnu urednicu. Nijedna od tri vodeće pozicije u RTCG ne pripada ženama (generalni direktor, direktor televizije i radija). Žena ima na direktorskim pozicijama u lokalnim javnim emiterima i u nekoliko televizija sa nacionalnom pokrivenošću.

Novinarke koje su učestvovala u fokus grupi kod sebe ne prepoznaju elemente izloženosti rodno zasnovanom nasilju, ali ga primjećuju kod drugih koleginica i kao generalnu pojavu. Ipak, kada se detaljnije postave pitanja i nabroje vidovi rodno zasnovanog nasilja one se najčešće prepoznaju u nekoj od kategorija. „Novinarke mogu biti izložene nasilju u smislu mizoginije ili seksizma, što se muškarcima ne dešava, a zna da bude neprijatno po njih ili njihovu porodicu.”¹⁰² Dvije novinarke u Crnoj Gori su zbog ugrožene bezbjednosti pod stalnom policijskom zaštitom. Nijedan muškarac nije u takvoj situaciji.

98 Ibid.

99 Ibid.

100 RTCG, „Plan rodne ravnopravnosti 2023-2027”, Decembar 2023.

101 Podaci dobijeni analizom impresuma medija.

102 Fokus grupa sa novinarkama, januar 2024.

C. BEZBJEDNOST NOVINARA/KI

— C.1 NOVINARI I MEDIJSKI AKTERI IMAJU PRISTUP HITNIM I EFIKASNIM ZAŠTITNIM MJERAMA

Stanje u pogledu pravne zaštite novinara i drugih medijskih radnika nije se mijenjalo prethodne godine. U policiji i tužilaštvu i dalje nije uspostavljeno posebno odjeljenje koje će se isključivo baviti napadima na novinare i imovinu medija iako je iz Osnovnog državnog tužilaštva Podgorice, kao najvećeg pojedinačkog tužilaštva, saopšteno da je za potrebe medijskih organizacija ta osoba sam rukovodilac tužilaštva¹⁰³. Broj napada je smanjen u 2023. godini i veliki broj onih koji su se desili su ili riješeni ili na putu da se riješe¹⁰⁴. Još uvijek nijesu uspostavljeni ni posebni mehanizmi za zaštitu novinara od govora mržnje ili ozbiljnih prijetnji po život. Državne institucije nijesu uspostavile posebne ni efikasne mehanizme za prijave slučajeva napada i prijetnji ili govora mržnje. Trenutno, žrtve napada i prijetnji prijave mogu podnijeti Upravi policije u redovnoj proceduri koja važi i za ostale građane. Govor mržnje se sve češće javlja u javnoj sferi, a obzirom da prijeti da postane još veći problem neophodno je da država uspostavi posebne mehanizme za zaštitu.

Tokom 2023. godine u bazi Sindikata medija Crne Gore na sajtu www.safejournalists.net registrovano je 16 napada i prijetnji po novinare i medije, dok je Uprava policije registrovala 11 slučajeva¹⁰⁵. Opet je ponovljena situacija iz prethodnih godina da SMCG registruje više slučajeva od zvanično prijavljenih. Uglavnom se svi lakši slučajevi iz prethodnih godina rješavaju u jako kratkom roku, a među presudama bilo je i kazni zatvorom. Od ukupnog broja slučajeva registrovanih u policiji nadležni državni tužilac je dva slučaja kvalifikovao kao krivična djela koja se gone po službenoj dužnosti, od kojih je jedno rasvijetljeno, dok se u jednom preduzimaju mjere i radnje na rasvijetljavanju. Za jedan događaj nadležni državni tužilac je ocijenio da u prijavljenim događajima nema elemenata izvršenja krivičnog djela koje se goni po službenoj dužnosti niti elemenata prekršaja. Ocijenjeno je da se u tri slučaja radi o prekršajima i pokrenuti su postupci, u dva slučaja su spisi predmeta dostavljeni tužilaštvu na ocjenu pravne kvalifikacije događaja.

Posljednjih godina iskustva novinara i predstavnika medija koji su žrtve napada i prijetnji su pozitivnija u pogledu odnosa policijskih službenika koji su zaduženi za istrage. Nijesu prijavljeni slučajevi u kojima relevantni državni organi nijesu prihvatili prijavu nekog slučaja. Gotovo je izjednačen broj slučajeva koji se kvalifikuju kao krivično djelo i kao prekršaj.

103 Sindikat medija Crne Gore, „Konsultacije sa predstavnicima Osnovnog tužilaštva u Podgorici“, 21.04.2023.

104 Safejournalists.net, [Baza napada na novinare](http://www.safejournalists.net).

105 Dopis Uprave policije, 29. januar 2024.

— C.2 NOVINARI I DRUGI MEDIJSKI AKTERI (ČIJI SU ŽIVOTI ILI FIZIČKI INTEGRITET U STVARNOM I NEPOSREDNOM RIZIKU) IMAJU PRISTUP POSEBNIM ZAŠTITNIM ILI BEZBJEDNOSNIM MEHANIZMIMA

Izmjene Krivičnog zakonika unaprijedile su preventivnu zaštitu novinara i drugih medijskih radnika u Crnoj Gori u pogledu ugrožavanja njihove bezbjednosti. Međutim, unutar samih redakcija ne radi se preventivno i ne vrše se procjene rizika prije slanja ekipa na teren, posebno uoči visokorizičnih događaja. Trenutna zakonska rješenja nude mogućnost pružanja kontinuirane policijske zaštite u slučajevima gdje postoji ozbiljna prijetnja po život ili fizičku bezbjednost novinara. Preduslov za obezbjeđivanje policijske zaštite jeste negativna procjena bezbjednosti. Već tri godine dvije novinarke imaju kontinuiranu policijsku pratnju, jer su ranije bile žrtve ozbiljnih napada i prijetnji zbog istraga korupcije i kriminala na visokom nivou.¹⁰⁶ „Moj način života značajno se promijenio od trenutka kada mi je krajem 2018. godine prvi put dodijeljeno fizičko obezbjeđenje. Srećom, taj period bio je kraći od ovog sada, koji u različitom stepenu obezbjeđenja traje od avgusta 2021. godine. Morala sam da mijenjam svoje navike, da uskraćujem sebi putovanja, djelimično i da redukujem odlaske na planinarenje, sportske priredbe, koncerte, u pozorište”¹⁰⁷ Agencija za nacionalnu bezbjednost, u čijoj je to nadležnosti, procjenu bezbjednosti je radila za još jednog novinara, ali nije zaključeno da mu treba posebna zaštita.

Policija nije utvrđivala neke posebne procedure za procjenu rizika koje se odnose na potencijalno ugrožene novinare već se to radi individualno kroz standardnu proceduru koja se odnosi na sve građane. To podrazumijeva obraćanje policiji sa zahtjevom za procjenu, a policija se dalje obraća Agenciji za nacionalnu bezbjednost. Već nekoliko godina se radi na vodiču ili priručniku za procjenu rizika za zaposlene u medijskoj industriji, ali javnost nije upoznata sa tim radnim materijalom niti kada će taj dokument biti usvojen. Izmjene Krivičnog zakonika, koje su stupile na snagu početkom 2022. godine omogućavaju preventivnu zaštitu medijskih radnika u Crnoj Gori. Naime, izmijenjeni Krivični zakonik nudi dodatnu zaštitu sa pet izmijenjenih krivičnih djela kojima se propisuju strože kazne za počinioce napada na novinare. Već nekoliko slučajeva kvalifikovano je po tim novim članovima KZ. I dalje se ne sprovode procjene rizika za novinare unutar njihovih redakcija, posebno prilikom slanja ekipa na visokorizične događaje¹⁰⁸.

Posebne servise podrške za medijske radnike koji su izloženi napadima i prijetnjama nude uglavnom organizacije civilnog društva, a zaposleni u medijima to ističu kao najpotrebniju uslugu. I Sindikat medija nudi besplatnu pravnu i psihološku pomoć i tokom 2023. godine tim povodom je pomoć tražilo više od 170 članova i članica. Novinarkama koje su pod policijskom zaštitom taj status ne obezbjeđuje nikakve druge „privilegije”

106 Dopis Uprave policije, 29. januar 2024.

107 Osservatorio balcani e caucaso transeuropa, „Crna Gora: Jelena Jovanović novinarka na meti mafije”, 10.07.2024.

108 SMCG, „55 sudskih slučajeva zbog ugrožavanja bezbjednosti novinara/ki”, 12.02.2023.

u smislu psihološke ili neke druge podrške, već samo fizičku zaštitu policajaca koji su im dodjeljeni kao pratnja. I one mogu da koriste servise podrške koje obezbjeđuje civilni sektor.

— C.3 NOVINARKE IMAJU PRISTUP PRAVNIM MJERAMA I MEHANIZMIMA PODRŠKE KADA SU SUOČENE SA RODNO ZASNOVANIM PRIJETNJAMA, UZNEMIRAVANJEM I NASILJEM

Iako se već deceniju primjenjuje u Crnoj Gori, Istanbulska konvencija nije još zaživjela u punom kapacitetu¹⁰⁹. Ona je relativno rano ratifikovana u Crnoj Gori i u cjelosti inkorporirana u Zakon o proglašenju Zakona o potvrđivanju Konvencije¹¹⁰, ali je neophodno jače raditi na što boljoj praktičnoj primjeni njenih odredbi. Tokom 2023. godine zabilježen je jedan slučaj seksualnog uznemiravanja i jedan slučaj prijetnji silovanjem koji je obuhvatio 5 novinarki ali nije bilo institucionalnog odgovora policije ili tužilaštva i slučaj nije riješen. Novinarke svjedoče o drugačijem odnosu poslodavaca prema njima u odnosu na muške kolege kada su u pitanju zarade ali i generalan odnos.

Novinarke mogu da se oslone na mjere zaštite koje su na raspolaganju i drugim ženama, poput besplatne pravne pomoći ili zaštite od diskriminacije i rodno zasnovanog nasilja, ali ne postoji ništa što je vezano za profesiju¹¹¹. U toku su izmjene Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći¹¹² kojim se definiše da pravo na besplatnu pravnu pomoć mogu koristiti žrtve krivičnog djela nasilje u porodici, porodičnoj zajednici i žrtve trgovine ljudima, bez obzira da li je riječ o ženama ili muškarcima¹¹³.

Žrtve rodno zasnovanog nasilja nemaju još uvijek priliku da dobiju informacije ili pomoć u vezi sa svojim problemima na sistematičan način, kroz umrežavanje državnih organa. Pozitivan primjer kako za opštu populaciju, tako i za novinarke, čini institucija Ombudsmana koja djeluje i preventivno (pružajući informacije) ali i daje statističke podatke i vodi evidenciju o ovakvim slučajevima. „Govor mržnje prema ženama izražen u vidu mizoginije i seksizma dobija svoj zamah u vremenu društvenih previranja i tenzija, a dominantno je usmjeren prema ženama koje djeluju u javnom prostoru i javno eksponiraju svoje stavove. Nesaglasje sa stavovima, političkim uvjerenjem i radom žena koje javno djeluju iskazuje se kroz vrijeđanje, stereotipne, stigmatizujuće stavove prema njima”¹¹⁴. Pored sudova, novinarke koje su žrtve diskriminacije na radnom mjestu mogu se obratiti i instituciji Ombudsmana. Nije poznato da li je bilo takvih slučajeva tokom prethodne godine. Pjesnikinja i producentkinja televizijske emisije „Dnevnic” Lejla Kašić putem društvene mreže Instagram, optužila je muzičara Ramba Amadeusa (Antonija Pušića) za seksualno uznemiravanje. Kako je kazala, tokom snimanja emisije Pušić je neprimjereno dodirnuo, a

109 RTCG, „[Istanbulska konvencija obavezuje i Crnu Goru](#)”, 01.08.2014.

110 [Zakon o potvrđivanju Konvencije Savjeta Evrope o sprječavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici](#)

111 Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore – Ombudsman, [Izveštaji o radu](#).

112 Savjet Evrope programska kancelarija u Podgorici, „[Izmjene i dopune Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći u Crnoj Gori](#)”, 12.12.2022.

113 Redakcija Pobjede, „[Predložili izmjene i dopune Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći](#)”, 18.04.2024.

114 Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore – Ombudsman, [Izveštaji o radu](#).

dobila je i niz uvreda da je „glupača“, „ludača“... Pušić je zbog seksualnog uznemiravanja kažnjen novčanom kaznom¹¹⁵.

— C.4 USPOSTAVLJENA JE PRAKSA REDOVNOG JAVNOG OSUĐIVANJA PRIJETNJI I NAPADA NA NOVINARE I MEDIJE

Još nema stvarnih pomaka kada je u pitanju odnos predstavnika političkih partija ili javnih zvaničnika prema medijima. Štaviše, posljednjih nekoliko godina primjetan je trend kritikovanja medija ili novinara zbog neslaganja sa uređivačkom politikom medija za koji rade. Tako je tokom 2023. godine tadašnji premijer u tehničkom mandatu dva puta neprimjereno govorio i verbalno napadao jedan lokalni medij, a slično je uradio i jedan visoko pozicionirani političar¹¹⁶. Kada napadači ne dolaze iz redova politike, javna osuda napada i prijetnji novinarima i medijima uspostavljena je kao praksa, ali su te osude uglavnom deklarativne i dešavaju se nakon ozbiljnijih slučajeva¹¹⁷.

Saopštenja u kojima javni funkcioneri, političari i zvaničnici osuđuju napade na novinare i medije redovno se izdaju i u njima se ukazuje na potrebu obezbjeđivanja sigurnog radnog okruženja za medijske radnike. Često se vodi i debata koji je medij profesionalan a koji nije kao i da li se napadaju mediji sa ove ili one strane polarizovane medijske zajednice.

Imajući u vidu da napadi često dolaze i sa najznačajnijih političkih pozicija, kakva je pozicija predsjednika Vlade, ne može se reći da je stvoren ambijent u kojem novinari mogu da se osećaju sigurno dok rade. Praksa favorizovanja bliskih političkih opcija i uspostavljanja neformalnih partnerstava sa medijima i dalje je prisutna.

— C.5 POLICIJSKE VLASTI SU SENZIBILNI PREMA PITANJIMA ZAŠTITE NOVINARA

Trend bržeg rješavanja novih slučajeva napada na novinare je nastavljen pa je svaki incident koji se desio tokom 2023. godine dobio neku vrstu epiloga. Prema izvještajima Uprave policije i Ministarstva unutrašnjih poslova, svake godine se radi na edukaciji službenika ovih državnih organa kako bi se oni dodatno senzibilisali i upoznali sa osnovnim standardima ljudskih prava, ali i kako bi se upoznali sa prirodom i značajem novinarskog poziva za svako demokratsko društvo.

Analizirani period je obilježila nestabilnost u upravljanju Policijom zbog čestih promjena na mjestu direktora tako da javnosti nije poznato da li je u tom periodu posvećena pažnja protokolima ili vodičima za policijske službenike, kojima se propisuje zabrana uznemiravanja, zastrašivanja i fizičkih napada na novinare. Nastavljene su aktivnosti Savjeta Evrope u Crnoj Gori na unaprijeđenu edukacije policijskih službenika u ovoj oblasti.

115 Ne.V, Vijesti.me., „[Kašić: Rambo Amadeus priznao krivicu, kažnjen novačno](#)“, 08.09.2023.

116 Safejournalists.net, [Baza napada na novinare](#).

117 Fokus grupa sa novinarima I, februar 2024.

Istraživački novinar Jovo Martinović oslobođen je optužbe za šverc narkotika u postupku koji je trajao 7 godina¹¹⁸. On je proveo 15 mjeseci u pritvoru što se, na kraju procesa, ispostavilo da je bio neosnovan pritvor. Novih sličnih slučajeva nije bilo. U posljednjih nekoliko godina primjetan je pozitivniji odnos prema slučajevima napada na novinare u smislu da se oni brže rješavaju nego ranije ali veliki broj starih slučajeva ostaje neriješen i prijeti im zastara.

Saradnja Uprave policije sa organizacijama koje se bave bezbjednošću novinara se svodi na dostavljanje podataka na zahtjev organizacija¹¹⁹. Prije nekoliko godina je pominjana mogućnost da se odrede kontakt osobe u policiji koje će biti zadužene da komuniciraju sa organizacijama i daju im podatke o slučajevima napada na novinare ali se to nije desilo.

— C.6 SPECIJALIZOVANE JEDINICE/SLUŽBENICI SU OBUČENI ZA ISTRAŽIVANJE NAPADA I NASILJA NAD NOVINARIMA

Komisija za istrage slučajeva napada na novinare je i dalje jedino tijelo koje je formirala Vlada i dala mu ovlašćenja da se bavi kontrolom istraga. Komisija je tokom godine dala više izvještaja u kojima je ukazala na propuste tužilaštva i policije. U policiji i tužilaštvu nisu osnivane posebne jedinice koje treba da se bave isključivo napadima na novinare i medije¹²⁰.

Nije bilo posebnih aktivnosti u okviru tužilaštva i policije, u smislu pisanja protokola i vodiča kojim se tretira način na koji se vode istrage kada su novinari žrtve ali došlo je do promjene. „Stalna urgiranja kod policije i tužilaštva na rasvjetljavanju napada i dostavljanje dokumentacije za starije slučajeve imale su uticaja na poboljšanje rada ovih institucija”.¹²¹

„Smatram da postoji dobra saradnja između policije i tužilaštva u 2023. godini, obzirom da policija ažurno dostavlja tužilaštvu spise na ocjenu u pogledu postojanja krivičnih djela ili prekršaja, kada su u pitanju napadi na novinare”.¹²²

— C.7 ISTRAGE OZBILJNIH FIZIČKIH NAPADA NA NOVINARE I DRUGE MEDIJSKE AKTERE SPROVODE SE EFIKASNO (NEZAVISNO, TEMELJNO I BLAGOVREMENO)

Najozbiljniji slučajevi napada na novinare nisu riješeni i postoje ozbiljne indicije da je razlog političke prirode. Nakon pet godine u slučaju ranjavanja iz vatrenog oružja novinarke Olivera Lakić došlo je do pomaka.¹²³ „Više je nego jasno da su politički razlozi u najznačajnijim predmetima bili presudni što izvršio i nalogodavci i dalje nijesu pronađeni ili što izviđaji/istrage traju po nekoliko godina. Posljednjih godina rješavanje slučajeva

118 Slobodna Evropa, „[Novinar Jovo Martinović oslobođen optužbe za šverc narkotika](#)”, 17.01.2023.

119 Intervju, Radomir Kračković, intervjuisala Marijana Camović-Veličković, februar 2024.

120 Vlada Crne Gore, „[Šesti izvještaj Komisije novog saziva](#)”, 15.02.2024.

121 Intervju, Predrag Nikolić, intervjuisala Marijana Camović-Veličković, februar 2024.

122 Intervju, Dalibor Tomović, intervjuisala Marijana Camović-Veličković, februar 2024.

123 Nikolić, Biljana, Vijesti.me, „[SDT predao optužnicu za ubistvo Kruščića i napad na novinarku Oliveru Lakić](#)”, 07.12.2023.

napada na novinare i medije se postavlja kao prioritet i efikasnije se riješavaju i dolazi se do izvršioca i osuđujućih presuda.”¹²⁴ Izmjene Krivičnog zakonika iz 2021. godine omogućavaju da se napadi na novinare kvalifikuju kao teža krivična djela, za koja su propisane strože kazne. Do sada, prema evidenciji SMCG, dva slučaja napada su tretirana na taj način¹²⁵.

Jedini slučaj ubistva novinara koji se desio prije 19 godina još nije riješen a, iako je premijer u tehničkom mandatu Dritan Abazović više puta najavljivao nove dokaze koji bi vodili ka rješavanju slučaja, do toga nije došlo. „Posebno je bitno što je Komisija u Izvještaju koji je objavljen u januaru po prvi put objavila – Djelimični izvještaj o radu policije i tužilaštva u predmetu ubistva Duška Jovanovića. U njemu su date brojne preporuke koje bi mogle pokrenuti istragu u ovom najtežem zločinu nad novinarom sa mrtve tačke. Krajem prošle godine Komisija je sačinila i dopunu ovog izvještaja, uz dodatne preporuke. Zabrinjava što se Vrhovno državno tužilaštvo još uvijek nije izjasnilo o preporukama”.¹²⁶

Institucije reaguju bolje nego ranije, ali još uvijek to nije sistem koji bi novinarima garantovao efikasnu zaštitu. „Komisija odavno preporučuje Upravi policije da inicira redovno preispitivanje bezbjednosti najugroženijih novinara i medija u saradnji sa drugim nadležnim državnim organima. Isto tako preporučuje se i da se preispita odgovornost tužitelja i policajaca u slučajevima u kojima su utvrđeni propusti”¹²⁷. Primjedba je i to što se dosta napada tretira kao prekršaj, a ne kao krivično djelo pa se smatra da se na taj način umanjuje značaj napada na novinare¹²⁸.

— C.8 NOVINARI I DRUGI MEDIJSKI AKTERI SU EFIKASNO ZAŠTIĆENI OD RAZLIČITIH OBLIKA ONLAJN UZNEMIRAVANJA

Krivičnim zakonikom nije prepoznato online uznemiravanje kao posebno krivično djelo, iako se, makar kada su novinari u pitanju, dešavaju svake godine. Ipak, neki pravni eksperti smatraju da je ta oblast dovoljno regulisana važećim Krivičnim zakonikom i da je moguće efikasno sankcionisati bez obzira kojim kanalima dolazi (on-line ili off-line)¹²⁹.

Zabilježen je blagi pad broja online uznemiravanja medijskih radnika, sa 11 takvih slučajeva u 2022. godini, na sedam tokom 2023. godine od kojih su dvije prijetnje smrću. Ostali slučajevi se tiču prijetnji silovanjem, otvaranjem lažnih Facebook naloga sa imenom novinara i porno sadržajem, uvrede...

Za neke slučajeve policija je procijenila da nemaju elemente krivičnog djela, a neki su procesuirani, dok su neki još u policijsko-tužilačkoj obradi. Nisu sprovedene neke posebne mjere u cilju zaštite novinara u online sferi već se postupa kao i u slučajevima kada su oštećeni ostali građani.

124 Intervju, Predrag Nikolić, intervjuisala Marijana Camović-Veličković, februar 2024.

125 Intervju, Mirko Bošković, intervjuisala Marijana Camović-Veličković, mart 2024.

126 Vlada Crne Gore, „Abazović: Otkivanje nalogodavaca ubistva Duška Jovanovića ostaje jedan od prioriteta Vlade”, 27.05.2022.

127 Intervju, Predrag Nikolić, intervjuisala Marijana Camović-Veličković, februar 2024.

128 Intervju, Radomir Kračković, intervjuisala Marijana Camović-Veličković, februar 2024.

129 Intervju, Mirko Bošković, intervjuisala Marijana Camović-Veličković, mart 2024.

— C.9 ISTRAGE SVIH VRSTA NAPADA I NASILJA NAD NOVINARIMA I DRUGIM MEDIJSKIM AKTERIMA SE SPROVODE TRANSPARENTNO

Formalno, žrtve napada i prijetnji imaju pristup istražnom procesu i uglavnom su upoznati sa istražnim postupkom, dokazima i spisima predmeta. „Smatram da je u posljednje dvije godine 2022. i 2023, postupanje državnih organa u istragama ažurno”. Žrtve su ranije bile prilično pasivno tretirane od istražnih organa, smatra advokat Tomović, i nijesu obavještavane o licima koja se saslušavaju, dokazima koji se izvode i slično, osim ako su imale advokata kao punomoćnika¹³⁰.

Odjeljenja za odnose sa javnošću crnogorskih sudova uglavnom daju informacije o svim pravosnažno okončanim postupcima, ili postupcima u kojima je donijeta presuda. Informacije o toku postupka moguće je dobiti i za slučajeve koji se procijene kao značajni za javnost. Postoji i mogućnost dobijanja pravosnažnih sudskih presuda preko veb sajta sudova, što često nije moguće zbog anonimizacije stranaka u postupku ali i zato što se presude ne objavljuju ažurno.

— C.10 USPOSTAVLJENI SU KVALITETNI SISTEMI PRIKUPLJANJA STATISTIČKIH PODATAKA OD STRANE DRŽAVNIH ORGANA KAKO BI SE ZAUSTAVILA NEKAŽNJIVOST

Prikupljanje i objavljivanje statističkih podataka jedan su od najvećih problema crnogorskih državnih organa, posebno kada je riječ o podacima koji se tiču medijskog sektora. Ne samo da ne postoje stratifikovani podaci, već se ti podaci ne prikupljaju uopšte. Čak i u situacijama u kojima neki državni organ prikuplja statističke podatke, oni se proaktivno ne objavljuju već se mogu dobiti na zahtjev.

Kada je u pitanju bezbjednost novinara, slučajeve napada i prijetnji registruje Uprava policije i ti podaci mogu biti dobijeni na zahtjev. Međutim, njihova evidencija sadrži sve napade i prijetnje u kojima se žrtva tog slučaja bavi novinarstvom, čak i kada taj konkretni slučaj nema veze sa njihovim poslom tako da se ni u tom smislu ne dobija jasna slika. Podaci se na zahtjev mogu dobiti i od tužilaštva.

I institucije koje prikupljaju neke podatke, kao što je Uprava za statistiku, ne daju tačno stanje jer kad se njihovi podaci o broju zaposlenih u medijima uporede sa podacima iz Poreske uprave, vidi se razlika u nekoliko stotina zaposlenih tako da nisu vjerodostojni. Podjela unutar sektora u smislu pola, neke vrste pripadnosti i slično nije poznata upravo zbog nepostojanja osnovne baze.

130 Intervju, Dalibor Tomović, intervjuisala Marijana Camović-Veličković, februar 2024.

— C.11 NEFIZIČKE PRIJETNJE I UZNEMIRAVANJA

Tokom 2023. godine zabilježeno je 6 slučajeva prijetnji.

Brojčano je situacija bolja jer je 2022. godine bilo 13 prijetnji, a 2023 šest. Što se tiče ozbiljnosti prijetnji manje-više su iste težine i tiču se ugrožavanja bezbjednosti i uvreda. Novinarka Dragana Šćepanović se osjećala ugroženo što je i prijavila, a nakon što je bila dugo na meti jednog portala i njegovog vlasnika, lokalnog biznismena, o čijem poslovanju je izvještavala, a koji je i pokrenuo peticiju među građanima protiv nje.

Kategorija	Broj	Kratak opis slučaja
Nefizičke prijetnje i uznemiravanja Ova kategorija uključuje: – nadzor ili praćenje. – uznemiravajuće telefonske pozive. – proizvoljno sudsko ili administrativno uznemiravanje. – agresivne izjave javnih funkcionera. – drugi oblici pritiska koji mogu ugroziti bezbjednost novinara u obavljanju posla. Ove vrste prijetnji ne uključuju mobing i zlostavljanje na radnom mjestu.	6	– Funkcioner partije Evropa sad, Andrej Milović, uputio je neprimjerene poruke putem telefonskog razgovora sa glavnim i odgovornim urednikom Pobjede, Draškom Đuranovićem. Milović je kazao Đuranoviću da mu crtaju metu i da dobija prijetnje smrću, te da će on i njegova supruga Tinka Đuranović, koja je izvršna direktorica Portala Analitika, biti lično odgovorni ukoliko se nešto dogodi njemu i njegovoj porodici. – Glavnoj i odgovornoj urednici Portala Analitika, Rosandi Mučalici, 28. februara upućena je poruka neprimjerenog, prijetjećeg i seksističkog sadržaja. – Novinarka ND Vijesti, Jadranka Četković, prijavila je dežurnoj službi Odjeljenja bezbjednosti Bijelo Polje da joj je 1. marta 2023. nepoznata ženska osoba uputila riječi uvredljivog sadržaja ispred zgrade Višeg suda u Bijelom Polju. – Novinar Tufik Softić prijavio je 15. marta 2023. dežurnoj službi Odjeljenja bezbjednosti Berane da je nepoznato lice otvorilo lažni nalog pod njegovim imenom na društvenoj mreži Facebook, na kom je postavljena njegova fotografija sa neprimjerenim sadržajem. – NVO aktivista Mitar Radonjić podnio je krivičnu prijavu protiv novinara Pobjede Duška Mihailovića za krivično djelo proganjanje, a povodom tekstova koje je Mihailović objavljivao od marta 2022. godine. – Novinarka ND Vijesti i nedjeljnika Monitor iz Kolašina, Dragana Šćepanović, prijavila je Odjeljenju bezbjednosti Kolašin da se osjeća ugroženo, jer je na meti višemjesečnog vrijeđanja, optužbi i omalovažavanja putem tekstova na portalu Aktuelno. Takođe, pokrenuta je peticija kojom se traži da joj se onemogući izvještavanje uz obrazloženje da njen rad „tjera“ investitore iz Kolašina.

— C.12 PRIJETNJE PO ŽIVOTE I FIZIČKU BEZBJEDNOST NOVINARA

U ovoj kategoriji je došlo do pogoršanja jer ih je u 2022. godini bilo dva, a u 2023. godini četiri. U jednom slučaju čak pet novinarki je dobilo prijetnje silovanjem u jednom mejlu i to je registrovano kao jedan slučaj koji se odnosi na pet osoba. To je prvi slučaj masovne prijetnje silovanjem.

Oba slučaja iz 2022 su riješena. Jedna osoba koja je prijetila novinarki je proglašena neuračunljivom, dok je u drugom slučaju za prijetnje novinarevoj kćerki procijenjeno da nema elemenata krivičnog djela koje se goni po službenoj dužnosti¹³¹.

131 Safejournalists.net, [Baza napada na novinare](#).

Kategorija	Broj	Kratak opis slučaja
Prijetnje po živote i fizičku bezbjednost novinara. Ova kategorija može uključivati: – upućivanje na ubistvo novinara, njegovog prijatelja, porodice ili izvora. – upućivanje na nanošenje fizičkih povreda novinarima, prijateljima novinara, porodici ili izvorima. Ove prijetnje mogu biti: – učinjene direktno ili preko trećih lica. – prenete putem elektronske komunikacije ili komunikacije licem u lice. – implicitne kao i eksplicitne.	4	– 27. jula glavna i odgovorna urednica M portala, Danica Nikolić, dobila je mail prijeteće sadržine: „...Rekao sam ti da ćeš da visiš i vidiš da sam bio dobar prorok”. – Visoki funkcioner DPS-a iz Bara Božidar Janković uputio je prijetnje smrću novinaru RTCG Zoranu Lekoviću. On je na društvenoj mreži X postavio komentar sljedeće sadržine: „Ovu gnjidu od ovoga Lekovića treba ugazit! Jer je ova vaška do prije tri godine bila samo vaška i ništa drugo! Ali vaškica mala koja sad misli da je bitna!” – Novinar TV Vijesti Nikola Milosavić Aleksić, dobio je prijetnje putem telefona od strane vlasnika firme „Trudbenik” Vuksana Radonjića, da će mu „otkinuti glavu”, jer je istraživao o mogućim nepravilnostima u poslovanju njegovog restorana. – Urednica M portala, Danica Nikolić, dobila je prijeteći mejl, u kome njoj i njenim kolegicama Tamari Nikčević, Bojani Dabović, Mirki Dević i Slavici Kruščić-Vasović nepoznata osoba prijeti silovanjem.

— C.13 STVARNI NAPADI

Tokom godine nije bilo takvih slučajeva. Imajući u vidu da je 2022. godine zabilježeno šest slučajeva u ovoj kategoriji situacija se popravila. Svih šest slučajeva je završeno.

Kategorija	Broj	Kratak opis slučaja
Stvarni napadi na novinare Vrste stvarnih napada mogu uključivati stvarnu fizičku ili psihičku povredu, otmicu, invaziju na dom/kancelariju, zaplijenjenu opremu, proizvoljno zadržavanje, neuspjele pokušaje atentata itd.	0	

— C.14 PRIJETNJE I NAPADI NA MEDIJE I NOVINARSKA UDRUŽENJA

U ovoj kategoriji registrovano je pet incidenata od kojih je tri uzrokovao premijer u tehničkom mandatu Dritan Abazvić dovodeći medije u vezu sa kriminalnim strukturama. U jednom slučaju prijetnja je upućena preko društvene mreže Instagram, a u jednom putem Facebook mreže i to su bile prijetnje smrću upućene članovima redakcije radio Antena M.

Kategorija	Broj	Kratak opis slučaja
Prijetnje i napadi na medije i novinarska udruženja Stvarni napadi na imovinu medijskih kuća i organizacija, njihove zaposlene, oduzetu opremu, agresivne izjave javnih zvaničnika itd. Takođe, prijetnje i napadi mogu uključivati neke od gore navedenih kategorija.	5	– Redakciji portala Standard, ispod teksta objavljenog na društvenoj mreži Instagram 3. aprila upućena je poruka uvredljive i prijeteeće sadržine. – Tokom javnog događaja, premijer u tehničkom mandatu Dritan Abazović targetirao je Gradsku TV, optužujući lokalni javni emiter za „širenje vjerske i nacionalne mržnje“. Na opasku novinarke da je više puta bio pozivan da gostuje na Gradskoj TV ali da je odbijao, Abazović je rekao da neće dolaziti dok je takva uređivačka struktura. – Na pres konferenciji koalicije „Hrabro se broji“, povodom predstavljanja programa za parlamentarne izbore, premijer u tehničkom mandatu Dritan Abazović, prozvao je Gradsku TV aludirajući na povezanost sa kriminalom. On je novinarki Gradska TV rekao da se „neformalni šefovi“ ovog medija nalaze u Sky aplikaciji. – Premijer u tehničkom mandatu Dritan Abazović, komentarisao je Televiziju E, navodeći da su njeni vlasnici nosioci organizovanog kriminala u Crnoj Gori. – Uredništvo Antene M, glavni urednik i zamjenica Darko Šuković i Milena Aprcović, dobili su prijetnje smrću na društvenoj mreži Facebook. Korisnik pod imenom „Đorđije Tadić“ pozvao je na likvidaciju uredništva Antene M, putem komentara ispod objave tog medija. Prijetnja je glasila: „Portal Antena M je najveće ustaško leglo na Balkanu. Pod hitno likvidirati urednika i zamjenika, a ostalo ugasiti“.

Zaključci i preporuke

ZAKLJUČCI

ZAKONSKE GARANCIJE I NJIHOVO SPROVOĐENJE

Profesionalan rad svih medija nije garantovan jer i dalje nije riješeno pitanje nadzora nad primjenom profesionalnih standarda u radu portala, kojih je najviše u Crnoj Gori i čine preko polovine ukupnog broja medija, a njihov uticaj raste. Stoga je primjetno povećanje propagande i neobjektivnog izvještavanja u korist određenih političkih opcija, a kažnjavanje za širenje govora mržnje i podsticanje diskriminacije ostaje na dugotrajnim postupcima pred sudovima, što dugoročno šteti novinarskom profesionalizmu.

Nezavisnost Javnog servisa ponovo je upitna jer mu je promijenjen način finansiranja direktnim dogovorom premijera i generalnog direktora krajem 2023. godine, da bi Vlada i skupštinska većina polovinom 2024. godine usvojili izmjene zakona koji direktno pogoduje već dva puta nezakonito izabranom direktoru, da bude ponovo imenovan.

Nezavisnost lokalnih javnih emitera, koje su osnovale opštine, je takođe upitna jer su mnogi finansijski nestabilni i zavise od političke volje većine u lokalnim parlamentima. Državno oglašavanje u privatnim medijima i dalje nije potpuno transparentno a subvencije države privatnim medijima preko Fonda za medijski pluralizam ne sadrže evaluaciju trošenja tih sredstava.

Iako je sloboda medija u Crnoj Gori garantovana Ustavom i zakonima, i dalje postoje stari a javljaju se i novi izazovi u dinamičnoj medijskoj industriji koju karakteriše veliki broj medija na malom prostoru koji nema preveliku publiku. Poštovanje profesionalnih standarda je veliki izazov jer postoji tendencija dijela političara i zvaničnika da kontrolišu određene medije. Borba za punu nezavisnost Javnog servisa i lokalnih javnih emitera mora biti stalna, kao i borba za bolji položaj novinara i medijskih

radnika. Novi izazovi poput rasta dezinformacija, govora mržnje, jačanja propagande – moraju na kvalitetan način biti adresirani od strane cjelokupne medijske zajednice ali i države.

SLAPP tužbe su rijetke dok su zabilježeni slučajevi pritiska tužilaštva na rad novinara, koji su okarakterisani kao kršenje slobode govora.

POLOŽAJ NOVINARA/KI U REDAKCIJAMA

Iako je u jednom dijelu privatnih medija i lokalnih javnih emitera došlo do određenog povećanja plata, a u RTCG i do 40 posto za one sa najnižim primanjima, prosječna zarada u svim medijima i dalje je niža od prosjeka na državnom nivou. Među ključnim problemima su i preopterećenost novinara u privatnim medijima kao i neisplaćivanje dodataka na platu u jednom dijelu medija. I pored novih pokušaja dva medijska sindikata, nije bilo pomaka u pregovorima sa vlasnicima medija oko zaključivanja Granskog kolektivnog ugovora koji treba da poboljša položaj svih zaposlenih u medijima. Dio novinara prijavljuje i cenzuru i samocenzuru u određenom dijelu medija a pritisci najčešće dolaze od političara, koji ih sprovode preko urednika i direktora. Takvi slučajevi prijavljeni su i u Javnom servisu gdje je politički uticaj i dalje očigledan i ogleda se kroz smjene nepodobnih urednika. Položaj žena u medijima dodatno je izazovan jer politika zarada nije transparentna pa one često primaju manje od muških kolega, za isti posao, iako se procjenjuje da čine 60% zaposlenih u medijima. Za njih je izazov i balansiranje poslovnih i porodičnih obaveza, a rjeđe su na položajima direktora i glavnih urednika, osim u privatnim televizijama i lokalnim javnim emiterima.

BEZBJEDNOST NOVINARA/KI

Broj napada na novinare je smanjen i veliki broj njih je riješen ili na putu da se riješi. S druge strane, stari i najteži slučajevi napada na novinare još nisu rasvijetljeni. Još uvijek nisu uspostavljeni ni posebni mehanizmi za zaštitu novinara od govora mržnje ili ozbiljnih prijetnji po život. Nema ni posebnih mehanizama za prijave slučajeva napada i prijetnji. Iako su izmjene Krivičnog zakonika poboljšale preventivnu zaštitu novinara i povećale kazne za napade na njih, tužilačka i sudska praksa još ne garantuje strože kazne. Unutar samih redakcija ne vrše se procjene rizika prije slanja ekipa na teren uoči visokorizičnih događaja. Političari i javni zvaničnici često kritikuju novinare i medije sa čijim se radom ili uređivačkom politikom ne slažu a nerijetko i selektivno osuđuju napade na novinare. Položaj žena u ovom segmentu slikovito ilustruje činjenica da su dvije novinarke godinama pod policijskom zaštitom zbog prijetnji po njihov život.

GENERALNI ZAKLJUČAK

Uprkos činjenici da se određene stvari mijenjaju na bolje i da je došlo do rasta zarada u smanjenja broja napada na novinare, suštinski se to ne osjeća jer je inflacija anulirala povećanja a nerješavanje ozbiljnih slučajeva napada na novinare zadržalo generalan osjećaj nesigurnosti kod zaposlenih u medijima.

Utisak je da se stvari moraju mijenjati suštinski i sistemski, a ne površno i politički. Zakoni se moraju donositi nakon konsultacija sa svim zainteresovanim stranama, a ne kao što je to slučaj sa načinom finansiranja javnog servisa u političkom dogovoru dvije osobe. Cenzura i samocenzura ostaju veliki izazovi profesije, kao i nedostatak kvalitetne samoregulacije.

Po pitanju bezbjednosti nadležni treba da rade više, specijalizuju se i intenziviraju rad kako bi se konačno riješili stariji i najozbiljniji slučajevi napada na novinare/ke.

PREPORUKE

DIMENZIJA A: PRAVNA SIGURNOST

- Usvojiti izmjene zakona u cilju osiguravanja nadzora nad poštovanjem profesionalnih standarda kod svih medija. (Skupština Crne Gore)
- Usvojiti izmjene zakona u cilju kažnjavanja govora mržnje i podsticanja diskriminacije u medijima. (Skupština Crne Gore)
- Obezbijediti punu nezavisnost Javnog servisa kao i poštovanje sudskih presuda i završetak tužilačkih istraga koje se odnose na izbor generalnog direktora od 2021. do 2023. godine. (Skupština Crne Gore, Vrhovno državno tužilaštvo, Tužilački savjet)
- Obezbijediti punu transparentnost državnog oglašavanja kao i evaluaciju trošenja novca iz Fonda za medijski pluralizam. (Ministarstvo kulture i medija, Agencija za elektronske medije)

DIMENZIJA B: POLOŽAJ NOVINARA/KI U REDAKCIJAMA

- Nastaviti pokušaje da se kroz pregovore sa poslodavcima usvoji Granski kolektivni ugovor kojim bi se poboljšao položaj svih novinara i medijskih radnika. (Sindikat medija Crne Gore, Unija poslodavaca Crne Gore)
- Detektovati slučajeve cenzure i samocenzure u medijima i obezbijediti zaštitu novinarima koji o njima javno progovore. (Sindikat medija Crne Gore)
- Osigurati bolji položaj žena u medijskoj industriji i punu zaštitu od rodno zasnovane diskriminacije. (Unija poslodavaca Crne Gore, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, mediji)

DIMENZIJA C: BEZBJEDNOST NOVINARA/KI

- Učiniti dodatne napore u pokušaju da se riješe stari i najteži slučajevi napada na novinare. (Uprava policije, Vrhovno državno tužilaštvo, Tužilački savjet)

- Obezbijediti posebne mehanizme za prijave slučajeva napada i prijetnji novinarima, kao i mehanizme za zaštitu novinara od govora mržnje. (Uprava policije, osnovna tužilaštva)
- Mediji treba da usvoje ili rade na pobošljanju internih etičkih smjernica ali i da usvoje smjernice za procjenu rizika prilikom izvještavanja sa visokorizičnih događaja. (Mediji)

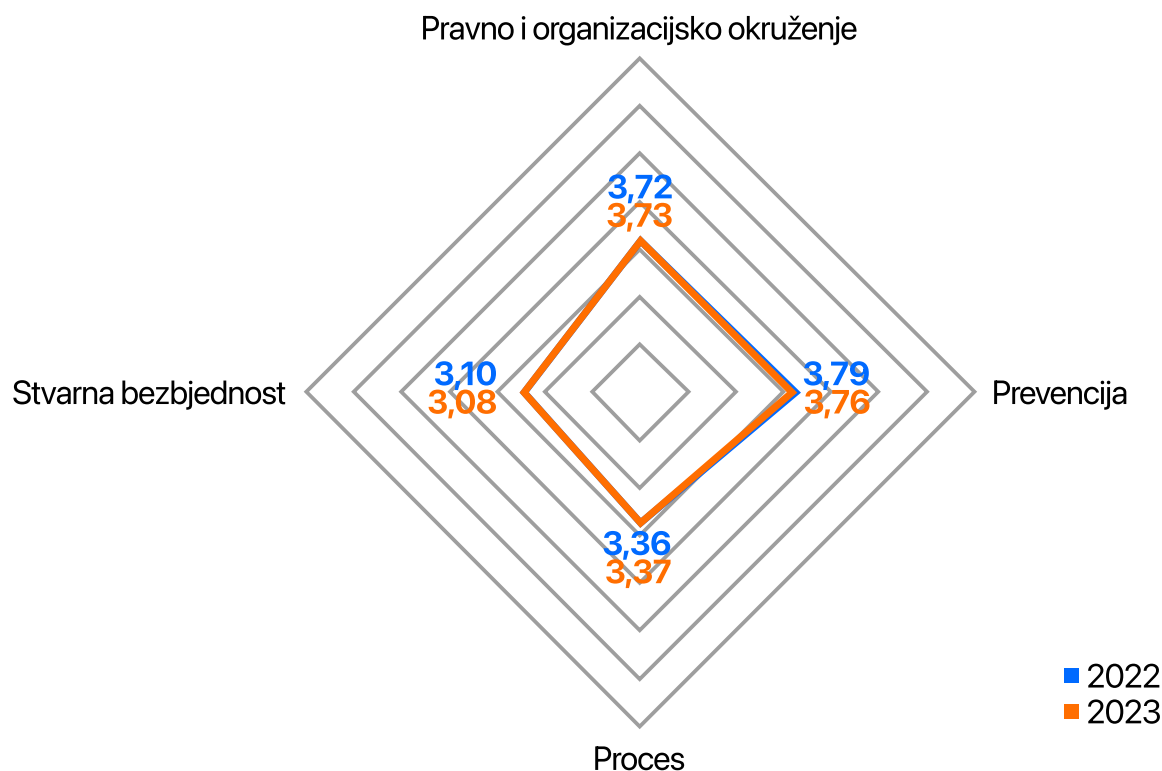
IV

Indeks bezbjednosti novinara u Crnoj Gori – 2023

U ovom dijelu Izvještaja grafički je predstavljen Indeks bezbjednosti novinara u 2023. godini u odnosu na prethodnu 2022. godinu. Za svaku od četiri dimenzije i za svih 19 indikatora dato je kratko objašnjenje ključnih promjena koje su se desile u 2023. godini.

Šire objašnjenje podataka i promjena do kojih je došlo za svaki pojedinačni indikator Indeksa može se pročitati u narativnom dijelu Izvještaja – poglavlje II Sloboda medija i bezbjednost novinara u Crnoj Gori – Indikatori:

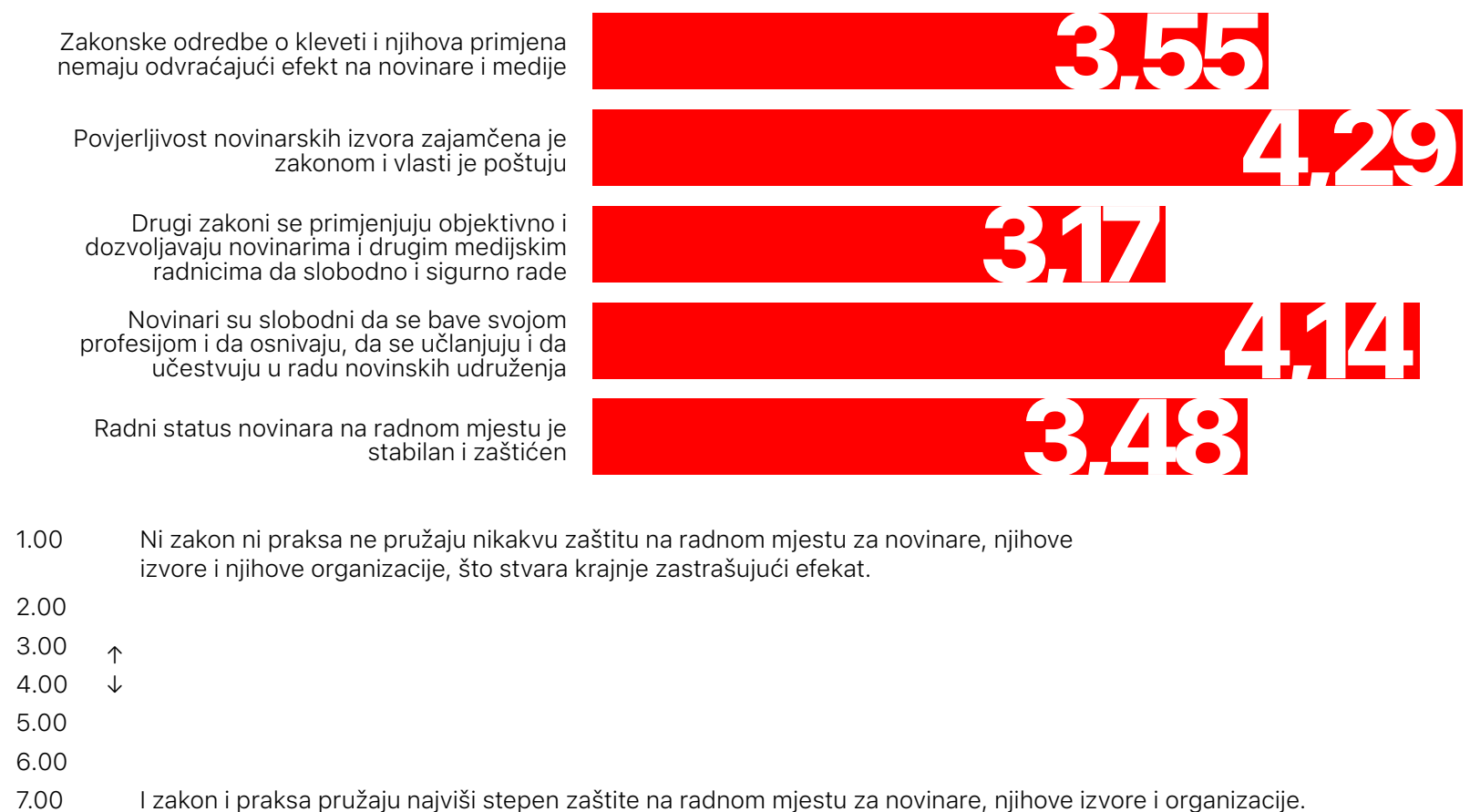
Indikator Indeksa bezbjednosti novinara	Narativni izvještaj
I. Pravno i organizaciono okruženje	
Zakonske odredbe koje se odnose na klevetu i njihova primjena ne izazivaju efekat zastrašivanja kod novinara i medija	A.6
Povjerljivost novinarskih izvora zagarantovana je zakonom i vlasti to poštuju	A.8
Ostali zakoni se primjenjuju objektivno i omogućavaju novinarima i ostalim medijskim akterima da rade slobodno i sigurno	A.7
Novinari su slobodni da se bave svojom profesijom i da osnivaju, da se učlanjuju i da učestvuju u radu novinarskih udruženja	A.9
Radni status novinara na radnom mjestu je stabilan i zaštićen	B.1
II. Prevencija	
Novinari i medijski akteri imaju pristup neposrednim i efikasnim zaštitnim mjerama kad im se prijeti	C.1
Novinari i drugi medijski akteri imaju pristup posebnim mehanizmima zaštite/sigurnosti	C.2
Novinarke imaju pristup pravnim mjerama i mehanizmima podrške	C.3
Praksa redovne javne osude prijetnji i napada na novinare i medije je uspostavljena	C.4
Policijske vlasti su osjetljive na pitanja bezbjednosti novinara	C.5
III. Proces	
Specijalizovane jedinice/slужbenici su obučeni za istraživanje napada i nasilja nad novinarima	C.6
Istrage ozbiljnih fizičkih napada na novinare i druge medijske aktere sprovode se efikasno	C.7
Novinari i drugi medijski akteri su efikasno zaštićeni od različitih oblika onlajn uznemiravanja	C.8
Istrage svih tipova napada i nasilja nad novinarima i drugim medijskim akterima sprovode se transparentno	C.9
Državni organi su uspostavili kvalitetan sistem prikupljanja statističkih podataka kako bi se spriječila nekažnjivost	C.10
IV. Stvarna bezbjednost	
Nefizičke prijetnje i uznemiravanje	C.11
Prijetnje po život i fizičku bezbjednost novinara	C.12
Stvarni napadi	C.13
Prijetnje i napadi na medijske kuće i organizacije	C.14

	2022	2023		Glavne nove promjene u svakoj dimenziji
Pravno i organizaciono okruženje	3,72	3,73	↑	Građanske parnice po osnovu zaštite prava ličnosti se pokreću sporadično i tokom 2023. godine ih je pokrenuto 25 protiv medija i novinara, a kleveta je dekriminalizovana još 2011. godine. Slučaj koji je odjeknuo u javnosti se odnosi na istoričara i kolumnistu Bobana Batrićevića protiv kojeg je Osnovno državno tužilaštvo po službenoj dužnosti pokrenulo postupak, što je bio presedan. Zakon o medijima nije mijenjan pa je ostala sporna odredba o zaštiti novinarskih izvora ali nisu zabilježeni slučajevi zloupotrebe. SLAPP tužbe su česte ali je bilo slučajeva da se i takvi postupci pokreću. Značajniji je slučaj maltretiranja i omalovažavanja novinarke Dragane Šćepanović protiv koje godinama vodi kampanju lokalni biznismen preko svog portala. Uslovi rada se nisu bitnije mijenjali iako je došlo do povećanja zarada u dijelu medija, međutim plate su i dalje ispod državnog prosjeka. Javni servis je dobio novi kolektivni ugovor, ali još nema kolektivnih ugovora na nivou djelatnosti, niti ima socijalnog dijaloga u privatnim medijima.
Prevenција	3,79	3,76	↓	Stanje u pogledu pravne zaštite novinara i drugih medijskih radnika se nije mijenjalo. Broj napada je smanjen i veliki broj novih slučajeva je ili riješen ili na putu da se riješi. Redakcije ne pridaju značaj prevenciji i ne rade procjene rizika prije slanja ekipa na teren. Ugroženi novinari/ke nemaju posebnu psihološku ili pravnu pomoć koju daju redakcije već se oslanjaju na pomoć sindikata i udruženja novinara. Tokom 2023. godine zabilježen je jedan slučaj seksualnog uznemiravanja i jedan slučaj prijetnji silovanjem koji je obuhvatio 5 novinarki ali nije bilo institucionalnog odgovora policije ili tužilaštva i slučaj nije riješen. Novinarke svjedoče o drugačijem odnosu poslodavaca prema njima u odnosu na muške kolege kada su u pitanju zarade ali i generalan odnos. Primjetan je trend kritikovanja novinara ili medija zbog neslaganja sa uređivačkom politikom.
Proces	3,36	3,37	↓	Komisija za istrage slučajeva napada na novinare je i dalje jedino tijelo koje je formirala Vlada i dala mu ovlašćenja da se bavi kontrolom istraga. Nakon pet godina u slučaju ranjavanja iz vatrenog oružja novinarke Olivera Lakić došlo je do pomaka. Jedini slučaj ubistva novinara koji se desio prije 19 godina još nije riješen. Zabilježen je blagi pad broja online uznemiravanja medijskih radnika, sa 11 takvih slučajeva u 2022. godini, na sedam tokom 2023. godine od kojih su dvije prijetnje smrću. Ostali slučajevi se tiču prijetnji silovanjem, otvaranjem lažnih Facebook naloga sa imenom novinara i porno sadržajem, uvrede. Najozbiljniji slučajevi napada na novinare nijesu riješeni i postoje ozbiljne indicije da je razlog političke prirode. Sudovi su uglavnom otvoreni za medije, a stranke u postupku mogu se informisati direktno ili putem advokata. Pravosnažne presude se anonimizirane objavljuju na sajtu sudova, ali uz kašnjenje. Statistički podaci se ne objavljuju osim na zahtjev, uz to nijesu sve institucije u mogućnosti da daju tačne podatke ili podatke koje se poklapaju sa onima koje imaju druge institucije.

	2022	2023		Glavne nove promjene u svakoj dimenziji
Stvarna bezbjednost	3,10	3,08	↓	Tokom 2023. godine zabilježeno je 6 slučajeva prijetnji i brojčano je situacija bolja jer je 2022. godine bilo 13 prijetnji. Što se tiče ozbiljnosti prijetnji manje-više su iste težine i tiču se ugrožavanja bezbjednosti i uvreda. U jednom slučaju čak pet novinarki je dobilo prijetnje silovanjem u jednom mejlu i to je registrovano kao jedan slučaj koji se odnosi na pet osoba. To je prvi slučaj masovne prijetnje silovanjem. Tokom godine nije bilo stvarnih napada, odnosno prijetnji po život i fizičku bezbjednost novinara. U toj oblasti stanje se popravilo u odnosu na 2022. godinu kada je zabilježeno šest slučajeva i svi su završeni. U kategoriji prijetnji i napada na medije došlo je do pogoršanja jer su u 2022. godine zabilježena dva, a u 2023. godini pet slučajeva, od kojih je tri uzrokovao premijer u tehničkom mandatu Dritan Abazvić dovodeći medije u vezu sa kriminalnim strukturama.
Indeks bezbednosti novinara	3,35	3,33	↓	

Pravno i organizaciono okruženje

INDIKATOR 1.1

— ZAKONSKE ODREDBE KOJE SE ODOSE NA KLEVETU I NJIHOVA PRIMJENA NE IZAZIVAJU EFEKAT ZASTRAŠIVANJA KOD NOVINARA I MEDIJA

Ocjena za 2022: 3,55 / Ocjena za 2023: 3,55

Nije bilo promjena kada je u pitanju zaštita novinara zbog tužbi za klevetu i uvredu, i dalje je na nivou građanske parnice jer je 2011. godine kleveta dekriminalizovana. Slučaj istoričara i kolumniste Bobana Batričevića protiv kojeg je Osnovno državno tužilaštvo po službenoj dužnosti pokrenulo postupak pred Sudom za prekršaje je presedan, jer do sada ODT nije vodilo slične postupke. Međusobno optuživanje polarizovanih medija je nastavljeno. Tokom 2023. godine u osnovnim sudovima u Crnoj Gori pokrenuto je 25 postupaka protiv medija i novinara zbog povrede časti i ugleda. Od tog broja najmanje 6 tužbi su podnijeli mediji protiv drugih medija, dok među onima koji su tužili nema visokorangiranih političara i biznismena. Strah od tužbi zbog povrede časti i ugleda ne utiču u velikoj mjeri na rad novinara, a kažu da ih veliki broj tužbi iz ranijeg perioda podstiče da pojačaju dužnu novinarsku pažnju prilikom izvještavanja.

INDIKATOR 1.2

— POVERLJIVOST NOVINARSKIH IZVORA ZAGARANTOVANA JE ZAKONOM I VLASTI TO POŠTUJU

Ocjena za 2022: 4,19 / Ocjena za 2023: 4,29

Zakon o medijima nije mijenjan pa je ostala potencijalna opasnost od pritiska da se otkrije izvor informacija. Zakonom je definisano da novinar nije dužan da otkrije izvor informacije, osim kada to od njega traži državni tužilac i to radi zaštite interesa nacionalne bezbjednosti, teritorijalnog integriteta i zaštite zdravlja. Ni tokom 2023. godine nijesu zabilježeni slučajevi zloupotrebe ovog člana zakona. Nije bilo novih slučajeva u kojima je od novinara i medija traženo da otkriju izvor informacija. Posljednji zabilježen je slučaj s kraja 2021. godine kada je saslušan novinar Pobjede Nenad Zečević. On je saslušan u Tužilaštvu po prijavi tadašnjeg direktora Agencije za nacionalnu bezbjednost zbog navodnog odavanja tajnih podataka. Postupak je i dalje u toku. Novinari nijesu prijavljivali da su imali problema da se srijeću i održavaju kontakte sa izvorima informacija, a veliki slučaj koji je za posljedicu imao hapšenje istraživačkog novinara Jova Martinovića završen je oslobađajućom presudom nakon skoro 8 godina trajanja cijelog postupka.

INDIKATOR 1.3

— OSTALI ZAKONI SE PRIMJENJUJU OBJEKTIVNO I OMOGUĆAVAJU NOVINARIMA I OSTALIM MEDIJSKIM AKTERIMA DA RADE SLOBODNO I SIGURNO

Ocjena za 2022: 3,25 / Ocjena za 2023: 3,17

Zakon ne tretira tu SLAPP tužbe na neki poseban način. One su rijetke ali je krajem godine Vladana Vučinić koja je zaposlena u

RTCG tužila dva medija, članicu Savjeta RTCG i jednu građanku zato što su komentarisali i objavljivali informacije vezane za njeno nezakonito uvećanje zarade. Suđenje tek treba da počne, a tužbom je traženo da joj tuženi solidarno isplate 12.000 eura. Ostali slučajevi, ako ih je bilo, nijesu dospjeli do javnosti. Nijesu zabilježeni ni slučajevi zloupotrebe zakona sa ciljem zastrašivanja i ućutkivanja novinara kroz iscrpljivanje u skupim sudskim postupcima. Slučaj novinarkе iz Kolašina Dragane Šćepanović je primjer maltretiranja i sprječavanja novinarkе u obavljanju svoj posla, iako zbog toga nije tužena. Šćepanović je tokom cijele 2023. godine bila izložena medijskom pritisku gdje je portal Aktuelno čiji su vlasnici lokalni biznismeni o kojima je pisala, vršio pritisak na nju i omalovažavao je.

INDIKATOR 1.4

— **NOVINARI SU SLOBODNI DA SE BAVE SVOJOM PROFESIJOM I DA OSNIVAJU, DASE UČLANJUJU I DA UČESTVUJU U RADU NOVINARSKIH UDRUŽENJA**

Ocjena za 2022: 4,21 / Ocjena za 2023: 4,14

Licenciranje novinara nije potrebno i ne postoje neka posebna pravila o tome ko može biti zaposlen kao novinar i raditi novinarski posao. Definicija novinara koja će se naći u novom zakonu o medijima je dosta široka ali ni tu nije predviđeno da novinari moraju imati bilo kakvu licencu ili registraciju. Ipak, neka novinarska udruženja povremeno pomenu tu ideju ali nijesu pokretali konkretne inicijative. Problem akreditovanja novinara na pojedinim događajima se javi sporadično ali novinari ističu da se to uvijek riješi direktno na događaju u razgovoru sa organizatorima. Sloboda udruživanja je nesporna ali se rijetko koristi jer novinari smatraju da su udruženja često politički obojena i da ne zastupaju interese novinarske zajednice na pravi način. Djeluju tri novinarska udruženja od kojih je samo jedno aktivno i to u smislu organizovanja povremenih obuka. Djeluju i dva nacionalna sindikata, od kojih je Sindikat medija Crne Gore masovniji i prisutniji u javnosti. Njihovi članovi svjedoče o pritiscima koje trpe zbog članstva u sindikatu, zabrani organizovanja sindikata na nivou medija ali i članstva u sindikatima, generalno.

INDIKATOR 1.5

— **RADNI STATUS NOVINARA NA RADNOM MJESTU JE STABILAN I ZAŠTIĆEN**

Ocjena za 2022: 3,40 / Ocjena za 2023: 3,48

Uslovi rada zaposlenih u medijima se nijesu bitnije mijenjali, iako je u jednom dijelu privatnih medija i lokalnih javnih emitera došlo do određenog povećanja zarada, a u RTCG je potpisan Kolektivni ugovor koji je kategoriji zaposlenih sa najnižim primanjima zarade povećao i do 40 odsto. Prosječna zarada je i dalje niža od prosjeka na državnom nivou, ispod 800 eura je, i prima je više od polovine zaposlenih u medijima. Veliki dio lokalnih javnih emitera i dalje ne isplaćuju redovno zarade. Tokom godine funkcionisala su 222 medija, i od tog broja je oko 100 portala, a među njima veliki broj sa jednim ili ni jednim zaposlenim. Oko 88 anketiranih novinara ima ugovor o radu na

neodređeno vrijeme. Potvrđeno je i da je dosta onih koji imaju nesigurne ugovore o radu ali i da su honorarno ili projektно angažovani. Kolektivni ugovori postoje u RTCG i RTV Budva, koja je lokalni javni emiter. U privatnim medijima nema ni pokušaja da se kolektivno pregovara. SMCG je i tokom 2023. godine inicirao pregovore sa poslodavcima iz sektora medija, ali bez uspjeha. Tokom 2023. godine je počeo da se dodatno plaća rad nedjeljom i to 6 mjeseci nakon što je to pravilo uspostavljeno u ostalim djelatnostima. I dalje se prijavljuju problemi koji se tiču antisindikalne diskriminacije aktivista u medijima, kao i zabrana sindikalnog organizovanja u nekim privatnim medijima.

Prevenција

U slučaju prijetnji, novinari i medijski radnici imaju pristup direktnim i djelotvornim zaštitnim mjerama

3,55

Novinari i drugi medijski radnici (čiji su životi ili fizički integritet u stvarnoj i neposrednoj opasnosti) imaju pristup posebnim mehanizmima zaštite/sigurnosti

4,26

Novinarke imaju pristup pravnim mjerama i mehanizmima podrške kada se suoče s rodno zasnovanim prijetnjama, uznemiravanjem i nasiljem

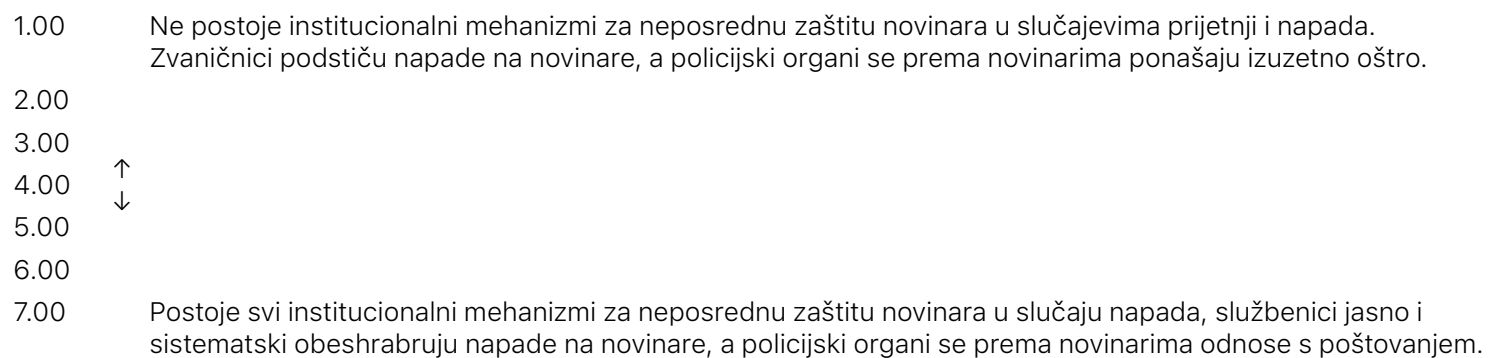
3,89

Uspostavljena je praksa redovnog javnog osuđivanja prijetnji i napada na novinare i medije

3,19

Policijske vlasti imaju sluha za pitanja zaštite novinara

3,89

INDIKATOR 2.1

— **NOVINARI I MEDIJSKI AKTERI IMAJU PRISTUP NEPOSREDNIM I EFIKASNIM ZAŠTITNIM MJERAMA KADA IM SE PRIJETI**

Ocjena za 2022: 3,55 / Ocjena za 2023: 3,55

Stanje u pogledu pravne zaštite novinara i drugih medijskih radnika nije se mijenjalo prethodne godine. U policiji i tužilaštvu i dalje nije uspostavljeno posebno odjeljenje koje će se isključivo baviti napadima na novinare i imovinu medija. Broj napada je smanjen u 2023. godini i veliki broj onih koji su se desili su ili riješeni ili na putu da se riješe. Još nijesu uspostavljeni ni posebni mehanizmi za zaštitu novinara od govora mržnje ili ozbiljnih prijetnji po život. Državne institucije nijesu uspostavile posebne ni efikasne mehanizme za prijave slučajeva napada i prijetnji ili govora mržnje. Trenutno, žrtve napada i prijetnji prijave mogu podnijeti Upravi policije u redovnoj proceduri koja važi i za ostale građane. Govor mržnje se sve češće javlja u javnoj sferi. Registrovano je 16 napada i prijetnji po novinare i medije, dok je Uprava policije registrovala 11 slučaja. Uglavnom se svi lakši slučajevi iz prethodnih godina rješavaju u jako kratkom roku, a među presudama bilo je i kazni zatvorom.

INDIKATOR 2.2

— **NOVINARI I DRUGI MEDIJSKI AKTERI (ČIJI SU ŽIVOTI ILI FIZIČKI INTEGRITET U STVARNOM I NEPOSREDNOM RIZIKU) IMAJU PRISTUP POSEBNIM MEHANIZMIMA ZAŠTITE/SIGURNOSTI**

Ocjena za 2022: 4,26 / Ocjena za 2023: 4,26

Izmjene Krivičnog zakonika u korist zaposlenih u medijima su urađene prije dvije godine ali unutar samih redakcija ne radi se preventivno i ne vrše se procjene rizika prije slanja ekipa na teren, posebno uoči visokorizičnih događaja. Trenutna zakonska rješenja nude mogućnost pružanja kontinuirane policijske zaštite u slučajevima gdje postoji ozbiljna prijetnja po život ili fizičku bezbjednost novinara i na taj način se štite dvije novinarke. Policija nije utvrđivala neke posebne procedure za procjenu rizika koje se odnose na potencijalno ugrožene novinare već se to radi individualno kroz standardnu proceduru koja se odnosi na sve građane. Posebne servise podrške za medijske radnike koji su izloženi napadima i prijetnjama nude uglavnom organizacije civilnog društva, a zaposleni u medijima to ističu kao najpotrebniju uslugu. I Sindikat medija nudi besplatnu pravnu i psihološku pomoć i tokom 2023. godine tim povodom je pomoć tražilo više od 170 članova i članica.

INDIKATOR 2.3

— **NOVINARKE IMAJU PRISTUP PRAVNIM MJERAMA I MEHANIZMIMA PODRŠKE KADA SE SUOČAVAJU SA RODNO ZASNOVANIM PRIJETNJAMA, UZNEMIRAVANJEM I NASILJEM**

Ocjena za 2022: 3,91 / Ocjena za 2023: 3,89

Tokom 2023. godine zabilježen je jedan slučaj seksualnog uznemiravanja i jedan slučaj prijetnji silovanjem koji je obuhvatio 5 novinarki ali nije bilo institucionalnog odgovora policije ili tužilaštva i slučaj nije riješen. Novinarke svjedoče o drugačijem odnosu poslodavaca prema njima u odnosu na muške kolege kada su u pitanju zarade ali i generalan odnos. Istanbulska konvencija je rano ratifikovana ali se mora konkretnije primjenjivati. Novinarke mogu da se oslone na mjere zaštite koje su na raspolaganju i drugim ženama, poput besplatne pravne pomoći ili zaštite od diskriminacije i rodno zasnovanog nasilja, ali ne postoji ništa što je vezano za profesiju. Institucija Ombudsmana i dalje jedina djeluje i preventivno (pružajući informacije) ali i daje statističke podatke i vodi evidenciju o ovakvim slučajevima.

INDIKATOR 2.4

— **PRAKSA REDOVNE JAVNE OSUDE PRIJETNJI I NAPADA NAD NOVINARIMA I MEDIJIMA JE USPOSTAVLJENA**

Ocjena za 2022: 3,41 / Ocjena za 2023: 3,19

Primjetan je trend kritikovanja medija ili novinara zbog neslaganja sa uređivačkom politikom medija za koji rade i to je pojačano prethodnih godina. Tako je tokom 2023. godine tadašnji premijer u tehničkom mandatu tri puta neprimjereno govorio i verbalno napadao jedan lokalni medij, a slično je uradio i jedan visoko pozicionirani političar. Kada napadači ne dolaze iz redova politike javna osuda napada i prijetnji novinarima i medijima uspostavljena je kao praksa, ali su te osude uglavnom deklarativne i dešavaju se nakon ozbiljnih slučajeva. Imajući u vidu da napadi često dolaze i sa najznačajnijih političkih pozicija, kakva je pozicija predsjednika Vlade, ne može se reći da je stvoren ambijent u kojem novinari mogu da se osećaju sigurno dok rade. Praksa favorizovanja bliskih političkih opcija i uspostavljanja neformalnih partnerstava sa medijima i dalje je prisutna.

INDIKATOR 2.5

— **POLICIJSKE VLASTI SU OSJETLJIVE NA PITANJA BEZBJEDNOSTI NOVINARA**

Ocjena za 2022: 3,82 / Ocjena za 2023: 3,89

Trend bržeg rješavanja novih slučajeva napada na novinare je nastavljen pa je svaki incident koji se desio tokom 2023. godine dobio neku vrstu epiloga. Prema izvještajima Uprave policije i Ministarstva unutrašnjih poslova, svake godine se radi na edukaciji službenika ovih državnih organa kako bi se oni dodatno senzibilisali i upoznali sa osnovnim standardima

ljudskih prava. Analizirani period je obilježila nestabilnost u upravljanju Policijom zbog čestih promjena na mjestu direktora tako da javnosti nije poznato da li je u tom periodu posvećena pažnja protokolima ili vodičima za policijske službenike, kojima se propisuje zabrana uznemiravanja, zastrašivanja i fizičkih napada na novinare. U posljednih nekoliko godina primjetan je pozitivniji odnos prema slučajevima napada na novinare u smislu da se oni brže rješavaju nego ranije ali veliki broj starih slučajeva ostaje neriješen i prijeti im zastara.

Proces

INDIKATOR 3.1

— SPECIJALIZOVANE JEDINICE/SLUŽBENICI SU OBUČENI ZA ISTRAŽIVANJE NAPADA I NASILJA NAD NOVINARIMA

Ocjena za 2022: 3,63 / Ocjena za 2023: 3,63

Komisija za istrage slučajeva napada na novinare je i dalje jedino tijelo koje je formirala Vlada i dala mu ovlaštenja da se bavi kontrolom istraga. Komisija je tokom godine dala više izvještaja u kojima je ukazala na propuste tužilaštva i policije. Nije bilo posebnih aktivnosti u okviru tužilaštva i policije, u smislu pisanja protokola i vodiča kojim se tretira način na koji se vode istrage kada su novinari žrtve ali došlo je do promjene.

INDIKATOR 3.2

— ISTRAGE OZBILJNIH FIZIČKIH NAPADA NA NOVINARE I DRUGE MEDIJSKE RADNIKE SPROVODE SE EFIKASNO (NEZAVISNO, TEMELJNO I BLAGOVREMENO)

Ocjena za 2022: 3,17 / Ocjena za 2023: 3,19

Najozbiljniji slučajevi napada na novinare nisu riješeni i postoje ozbiljne indicije da je razlog političke prirode. Nakon pet godine u slučaju ranjavanja iz vatrenog oružja novinarke Olivera Lakić došlo je do pomaka. Posljednjih godina rješavanje slučajeva napada na novinare i medije se postavlja kao prioritet, efikasnije se rješavaju i dolazi se do izvršioca i osuđujućih presuda. Izmjene Krivičnog zakonika iz 2021. godine omogućavaju da se napadi na novinare kvalifikuju kao teža krivična djela, za koja su propisane strože kazne. Do sada, prema evidenciji SMCG, dva slučaja napada su tretirana na taj način. Jedini slučaj ubistva novinara koji se desio prije 19 godina još nije riješen a, iako je premijer u tehničkom mandatu Dritan Abazović više puta najavljivao nove dokaze koji bi vodili ka rješavanju slučaja, do toga nije došlo.

INDIKATOR 3.3

— NOVINARI I DRUGI MEDIJSKI AKTERI SU EFIKASNO ZAŠTIĆENI OD RAZLIČITIH OBLIKA ONLAJN UZNEMIRAVANJA

Ocjena za 2022: 3,34 / Ocjena za 2023: 3,34

Krivičnim zakonikom nije prepoznato online uznemiravanje kao posebno krivično djelo, iako se, makar kada su novinari u pitanju, dešavaju svake godine. Ipak, neki pravni eksperti smatraju da je ta oblast dovoljno regulisana važećim Krivičnim zakonikom i da je moguće efikasno sankcionisati bez obzira kojim kanalima dolazi (on-line ili off-line). Zabilježen je blagi pad broja online uznemiravanja medijskih radnika, sa 11 takvih slučajeva u 2022. godini, na sedam tokom 2023. godine od kojih su dvije prijetnje smrću. Ostali slučajevi se tiču prijetnji silovanjem, otvaranjem lažnih Facebook naloga sa imenom novinara i porno sadržajem, uvrede... Za neke slučajeve policija je procijenila da nemaju elemente krivičnog djela, a neki su procesuirani, dok su neki još u policijsko-tužilačkoj obradi.

INDIKATOR 3.4

— ISTRAGE SVIH TIPOVA NAPADA I NASILJA NAD NOVINARIMA I DRUGIM MEDIJSKIM AKTERIMA SPROVODE SE TRANSPARENTNO

Ocjena za 2022: 3,42 / Ocjena za 2023: 3,46

Transparentnost sudskih postupaka i otvorenost sudova prema medijima i novinarima nije se mijenjala tokom prethodne godine, ali se naglašava da se odnos policije i tužilaštva djelimično promijenio i da efikasnije postupaju kad dođe do napada. Sudovi su uglavnom otvoreni za medije, a stranke u postupku mogu se informisati direktno ili putem advokata. Pravosnažne presude se anonimizirane objavljuju na sajtu sudova ali uz kašnjenje. Žrtve napada i prijetnji imaju pristup istražnom procesu i uglavnom su upoznati sa istražnim postupkom, dokazima i spisima predmeta. Odjeljenja za odnose sa javnošću crnogorskih sudova uglavnom daju informacije o svim pravosnažno okončanim postupcima, ili postupcima u kojima je donijeta presuda. Informacije o toku postupka moguće je dobiti i za slučajeve koji se procijene kao značajni za javnost.

INDIKATOR 3.5

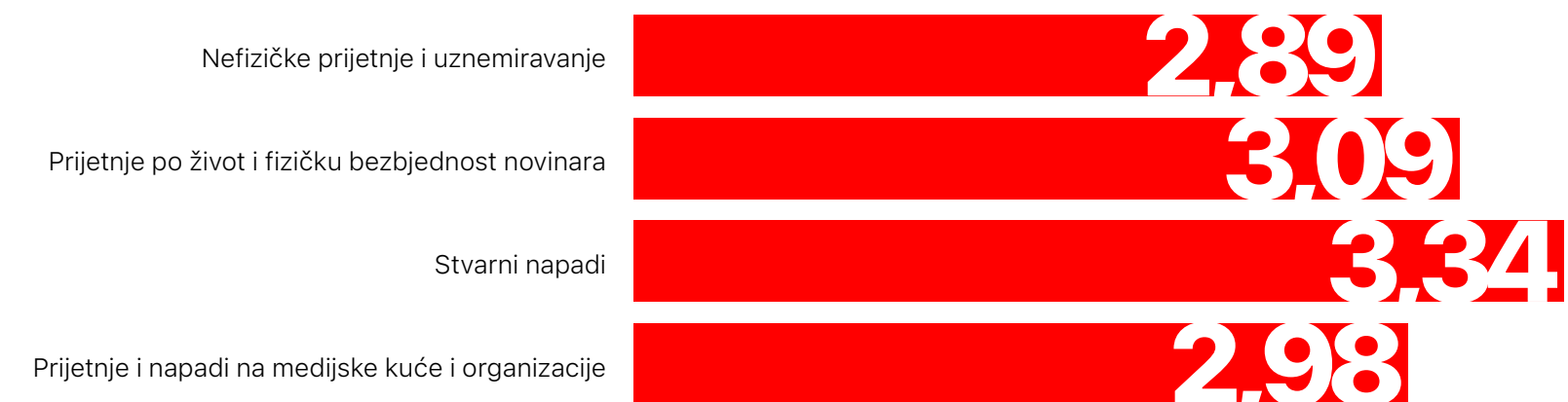
— DRŽAVNI ORGANI SU USPOSTAVILI KVALITETNI SISTEM PRIKUPLJANJA STATISTIČKIH PODATAKA DA BI SPRIJEČILI NEKAŽNJIVOST

Ocjena za 2022: 3,24 / Ocjena za 2023: 3,24

Statistički podaci se uglavnom ni ne prikupljaju, a čak i u situacijama u kojima neki državni organ prikuplja statističke podatke, oni se proaktivno ne objavljuju već se mogu dobiti na zahtjev. Slučajeve napada i prijetnji registruje Uprava policije i ti podaci mogu biti dobijeni na zahtjev. Međutim, njihova evidencija sadrži sve napade i prijetnje u kojima se žrtva tog slučaja bavi novinarstvom, čak i kada taj konkretni slučaj nema veze sa njihovim poslom tako da se ni u tom smislu ne dobija jasna slika. Podaci se na zahtjev mogu dobiti i od tužilaštva. Uprava za statistiku ne daje tačno stanje jer kad se njihovi podaci o broju zaposlenih u medijima uporede sa podacima iz Poreske uprave, vidi se razlika u nekoliko stotina zaposlenih, tako da nijesu vjerodostojni. Podjela unutar sektora u smislu pola, neke vrste pripadnosti i slično nije poznata upravo zbog nepostojanja osnovne baze.

IV.

Stvarna bezbjednost

1.00		Postoje ozbiljni slučajevi prijetnji i stvarnih napada na novinare i medijske organizacije, uključujući ubistva.
2.00		
3.00		
4.00	↑	
5.00	↓	
6.00		
7.00		Nije bilo slučajeva stvarnih napada, prijetnji po život i fizičku bezbjednost novinara, niti drugih prijetnji i uznemiravanja novinara i medija.

INDIKATOR 4.1

— NEFIZIČKE PRIJETNJE I UZNEMIRAVANJE

Ovdje su uključeni: nadzor ili praćenje; uznemiravajući telefonski pozivi; proizvoljno sudsko ili administrativno uznemiravanje; agresivne izjave javnih zvaničnika; drugi oblici pritiska koji mogu ugroziti sigurnost novinara u obavljanju svog posla. Ove vrste prijetnji ne uključuju mobing i maltretiranje na radnom mjestu.

Ocjena za 2022: 2,62 / Ocjena za 2023: 2,89

Tokom 2023. godine zabilježeno je 6 slučajeva prijetnji i brojčano je situacija bolja jer je 2022. godine bilo 13 prijetnji. Što se tiče ozbiljnosti prijetnji manje-više su iste težine i tiču se ugrožavanja bezbjednosti i uvreda. Novinarka Dragana Šćepanović se osjećala ugroženo što je i prijavila, a nakon što je bila dugo na meti jednog portala i njegovog vlasnika, lokalnog biznismena, o čijem poslovanju je izvještavala, a koji je i pokrenuo peticiju među građanima protiv nje.

INDIKATOR 4.2

— PRIJETNJE PO ŽIVOT I FIZIČKU BEZBJEDNOST NOVINARA

One mogu uključivati: Pozivanje na ubistvo novinara, njihove porodice, prijatelja, izvora; Pozivanje na nanošenje fizičkih povreda novinarima, prijateljima, porodici ili izvorima; Ove prijetnje mogu biti: počinjene direktno ili posredstvom treće osobe; izvršene putem elektronske komunikacije, licem u lice; mogu biti implicitne kao i eksplicitne.

Ocjena za 2022: 3,51 / Ocjena za 2023: 3,09

U ovoj kategoriji je došlo do pogoršanja jer su u 2022. godini bila dva, a u 2023. godini četiri. U jednom slučaju čak pet novinarki je dobilo prijetnje silovanjem u jednom mejlu i to je registrovano kao jedan slučaj koji se odnosi na pet osoba. To je prvi slučaj masovne prijetnje silovanjem. Oba slučaja iz 2022. godine su riješena, jedna osoba koja je prijetila novinarki je proglašena neuračunljivom, dok je u drugom slučaju za prijetnje novinarevoj kćerki procijenjeno da nema elemenata krivičnog djela koje se goni po službenoj dužnosti.

INDIKATOR 4.3

— STVARNI NAPADI

Ovaj tip napada može uključivati stvarne fizičke ili mentalne povrede, kidnapovanje, upad u kuću/kancelariju, oduzimanje opreme, proizvoljno zadržavanje, neuspjele pokušaje ubistva itd.

Ocjena za 2022: 3,20 / Ocjena za 2023: 3,34

Tokom godine nije bilo stvarnih napada, odnosno prijetnji po život i fizičku bezbjednost novinara. U toj oblasti stanje se popravilo u odnosu na 2022. godinu kada je zabilježeno šest slučajeva i svi su završeni.

INDIKATOR 4.4

— **PRIJETNJE I NAPADI NA MEDIJE, ORGANIZACIJE,
MEDIJSKA I NOVINARSKA UDRUŽENJA**

Prijetnje se odnose na: uznemirujuće pozive; arbitrarno sudsko ili administrativno uznemiravanje; agresivne izjave dežavnih zvaničnika; druge oblike prijetnji (natpisi, prijeteći postovi itd.) Stvarni napadi: upad u kancelarije, oduzimanje opreme, uništavanje opreme, vozila itd.

Ocjena za 2022: 3,06 / Ocjena za 2023: 2,98

U ovoj kategoriji došlo je do pogoršanja jer su u 2022. godine zabilježena dva, a u 2023. godini pet slučajeva, od kojih je tri uzrokovao premijer u tehničkom mandatu Dritan Abazvić dovodeći medije u vezu sa kriminalnim strukturama. U jednom slučaju prijetnja je upućena preko društvene mreže Instagram, a u jednom putem Facebook mreže i to su bile prijetnje smrću upućene članovima redakcije radio Antena M.

Naslov u originalu
CRNA GORA
Indikatori nivoa medijskih sloboda i
Indeks bezbjednosti novinara 2023.

Izdavač
Sindikat medija Crne Gore
Podgorica, 2024.

Autorka
Marijana Camović Veličković

Recezent
Medijski ekspert prof. dr Vuk Vuković
Pravni ekspert mr Mirko Bošković

Prevoditeljke
Jelena Mitrović, Vanja Miličić

Lektor
Predrag Nikolić

Fotografija na naslovnoj strani
Andrija Vukelić

Dizajn
comma.rs

Ova publikacija je napravljena uz finansijsku
podršku Evropske unije. Sadržaj publikacije
je isključiva odgovornost autora i ne
oslikava nužno stavove Evropske unije.